

**РЕПУБЛИКА СРПСКА
В Л А Д А**

**ЕКОНОМСКА ПОЛИТИКА
ЗА 2008. ГОДИНУ**

Бања Лука, децембар 2007. године

С А Д Р Ж А Ј

УВОД.....	1
1. ПОЛИТИКЕ МАКРОЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА ЗА 2008. ГОДИНУ	2
1.1. Међународно макроекономско окружење као развојни амбијент.....	2
1.2. Основе, циљеви и приоритети економске политике	4
1.3. Пројекција основних макроекономских индикатора за 2008. годину	5
1.4. Монетарна политика	8
1.5. Политика економских односа са иностранством.....	8
1.6. Цијена рада и конкурентност	10
2. ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ.....	14
2.1. Фискална кретања у периоду од 2004. до 2007. године.....	14
2.2. Фискални изгледи и ризици за 2008. годину.....	15
2.3. Пројекција јавних прихода и јавних расхода.....	16
2.4. Инвестициона политика у функцији привредног развоја.....	18
2.5. Обавезно пензионо, здравствено и социјално осигурање	20
2.6. Локална самоуправа	22
2.7. Управљање јавним дугом	24
3. ПОСЕБНЕ ПОЛИТИКЕ	25
3.1. Структурне реформе у 2007. години	25
3.1.1. Политика конкуренције.....	25
3.1.2. Основе политике државне помоћи.....	25
3.1.3. Политика јавних набавки	26
3.1.4. Политика у области стандардизације производа	26
3.1.5. Политика у области интелектуалне својине	26
3.1.6. Политика заштите потрошача	26
3.2. Политике реалног сектора	27
3.2.1. Приватизација и реструктурирање предузећа	27
3.2.2. Подстицање развоја малих и средњих предузећа и предузетништва.....	29
3.2.3. Побољшање пословног и инвестиционог амбијента.....	30
3.2.4. Подстицање извоза и страних директних инвестиција	30
3.3. Политике финансијског сектора	32
3.3.1. Финансијска тржишта (берза).....	32
3.3.2. Банкарство.....	33
3.3.3. Лизинг и фондови.....	34
3.3.4. Осигурање	35
3.4. Политике сектора људских ресурса	36
3.4.1. Запошљавање и тржиште рада	36
3.4.2. Образовање, породица, омладина и спорт	39
3.4.3. Научна истраживања и развој.....	41
3.4.4. Култура и медији	42

3.5	Политике социјалног сектора.....	43
3.5.1.	Здравствени систем.....	43
3.5.2.	Пенzioni систем.....	44
3.5.3.	Систем социјалне заштите.....	45
3.5.4.	Државна управа.....	46
3.5.5.	Правосуђе.....	47
3.5.6.	Полиција.....	47
3.6	Секторске политике.....	48
3.6.1.	Пољопривреда, шумарство и водопривреда.....	48
3.6.2.	Рударство.....	50
3.6.3.	Прерађивачка индустрија.....	51
3.6.4.	Енергетика.....	52
3.6.5.	Грађевинарство.....	54
3.6.6.	Саобраћај.....	55
3.6.7.	Телекомуникације и радио-дифузија.....	57
3.6.8.	Трговина.....	58
3.6.9.	Туризам.....	58
3.6.10.	Управљање простором и заштита животне средине.....	59
4.	РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ.....	61
5.	ПЛАНИРАЊЕ, ПРОВОЂЕЊЕ И КОНТРОЛА.....	62

УВОД

Економска политика за 2008. представља континуитет економске политике из 2006. и 2007. године у којима су остварени значајни макроекономски резултати, прије свега, у остваривању високих стопа раста бруто домаћег производа и индустријске производње, значајном повећању извоза и смањењу спољнотрговинског дефицита, активностима на приватизацији стратешких предузећа и привлачењу страних инвестиција, јачању финансијске дисциплине у јавној потрошњи и консолидацији јединственог рачуна Трезора, активностима на покретању крупних инфраструктурних пројеката, рационализацији државне управе и повећању ефикасности локалне самоуправе.

Економска политика за 2008. годину претпоставља наставак политике економских реформи из 2007. године, а у многим сегментима то значи и завршетак процеса и прелазак у стање законодавно-правно стабилног пословног амбијента и економски самоодрживог развоја. На то обавезује нужност убрзања привредног развоја у циљу подизања општег стандарда становништва, смањења сиромаштва и разрјешавања нагомиланих социјалних неравнотежа и конфликта, с једне, и преузете обавезе у европским и регионалним интеграционим процесима, с друге стране, а све у циљу успостављања економски ефикаснијег и у регионалним условима конкурентног привредног система Републике Српске.

Полазећи од таквих одређења економска политика за 2008. годину ће бити усмјерена на:

- Покретање новог инвестиционог циклуса;
- Пуније и ефикасније искоришћење природних развојних потенцијала;
- Бржу валоризацију расположивих неискоришћених капацитета;
- Подизање активности становништва и заустављање одлива стручњака и младих људи;
- Ефикасније укључивање у ЦЕФТА зону;
- Подстицање јавно приватног партнерства и
- Смањење сиромаштва.

Анализа макроекономских кретања показује да је Република Српска у претходном периоду, а посебно у 2006. и 2007. години, остварила значајан раст привредних активности изражено кроз релативно високи раст бруто домаћег производа, доношење и имплементацију бројних системских закона којима се подржавају структурне реформе и остварује значајан напредак у њиховом спровођењу, те смањење степена сиромаштва. Међу неповољним ефектима, прије свега, треба навести још увијек високу незапосленост, високи спољнотрговински дефицит и дефицит платног биланса, продужавање рокова у реструктурирању и приватизацији предузећа, те присутну сиву економију и социјално раслојавање.

Бруто домаћи производ Републике Српске је растао брже него у Босни и Херцеговини (8.3% у текућим, 5.1% у сталним цијенама) и учешће Републике Српске у укупном бруто домаћем производу Босне и Херцеговине је повећано са 29.7% у 2002. на 33.6% у 2006. години, а бруто домаћи производ по становнику повећан са 82.9% у 2002. на 87.7% просјека БиХ у 2006. години.

1. ПОЛИТИКЕ МАКРОЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА ЗА 2008. ГОДИНУ

1.1. Међународно макроекономско окружење као развојни амбијент

Од почетка 2007. године Европска Унија је увећана за двије нове чланице и данас је изван ове 27-члане заједнице остао само простор Западног Балкана са шест малих држава. Да се међу тих шест држава није нашао и Албанија, могло би се рећи да су "изван Европе" остале само државе настале из бивших југословенских република. Слиједећу устаљену десетогодишњу праксу да се уже регионалне цјелине, прије приступања Европској Унији, повезују у зону слободне трговине, шест држава Западног Балкана је мултилатералним споразумом продужило функционисање Зоне слободне трговине ЦЕФТА, слободне зоне коју су због пријема у ЕУ напустиле остале јужноевропске државе, а које су ту зону економски афирмисале у претходних десет година. За разлику од ранијих држава чланица ЦЕФТА зоне, које нису биле у конфликтним односима, поготово не у ратним, у заживљавању Споразума о слободној трговини данашње чланице се сусрећу са бројним потешкоћама и препрекама, више политичким него економским, и тиме се значајно умањује њен смисао и крајњи економски ефекти.

Ширењем ЕУ до њених крајњих граница, постаје све очигледније да се критеријуми пријема прилагођавају специфичним новим условима. Примјера ради, приликом проширења са ЕУ-15 на ЕУ-25 држава, водило се рачуна о њиховој економској снази и развијености. У тренутку пријема првих десет чланица (2004. године), бруто домаћи производ по становнику најнеразвијеније нове чланице (Летонија) био је на нивоу 22.4% просјека ЕУ, а најразвијеније (Словенија) достигао је 62.2% просјека ЕУ. Међутим, већ код наредног проширења са нове двије чланице (Бугарска и Румунија) примљене су државе економски неупоредиво неразвијеније, знатно испод доњег прага развијености претходне групе.

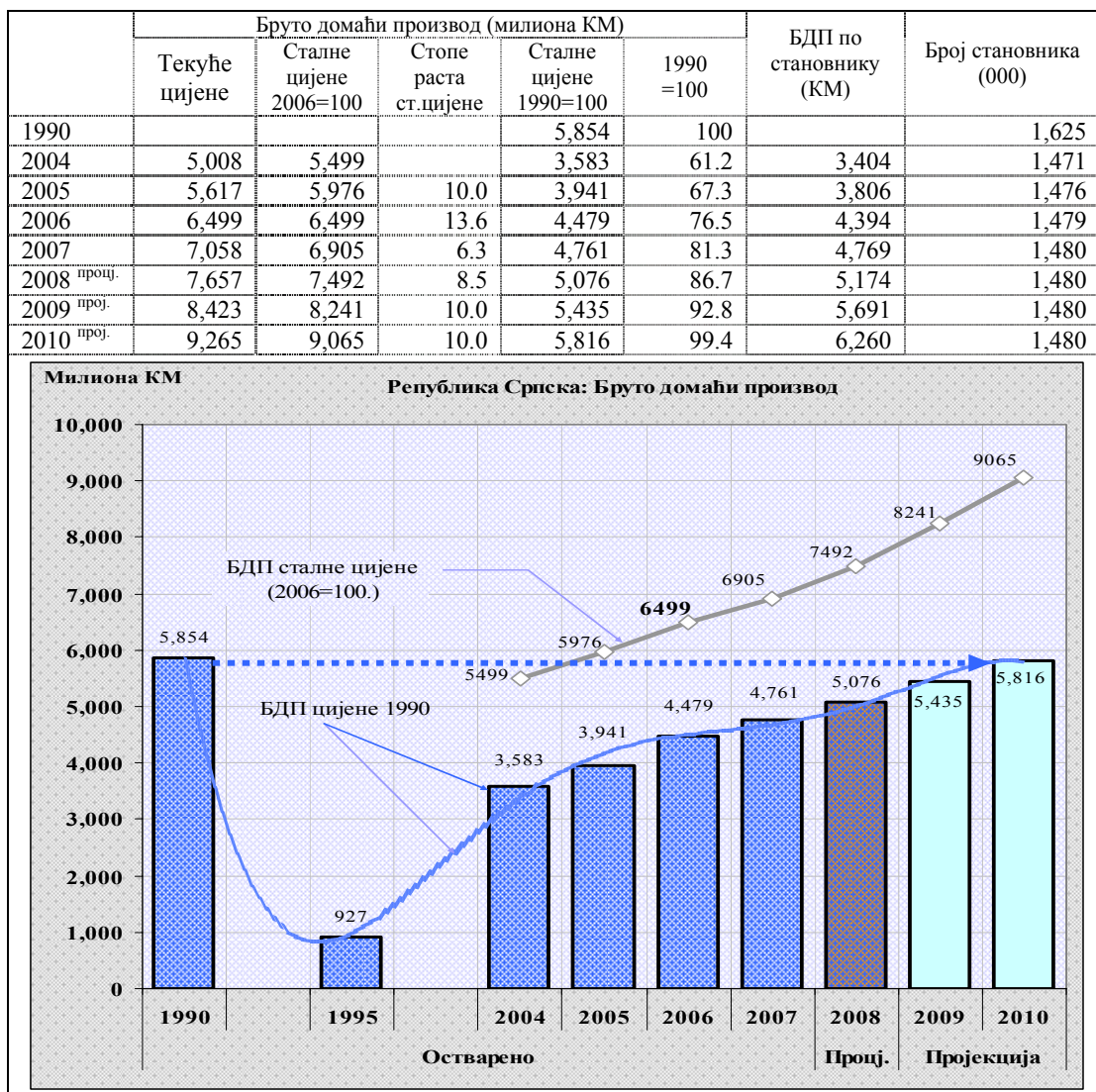
Указивањем на разлике у релативној развијености старих и новопримљених чланица ЕУ жели се указати на економски јаз који дијели Републику Српску у процесу даљњег приближавања ЕУ и потребну динамику раста којом би се дошло до економски прихватљивог прага и колико толико равноправног положаја Републике Српске и Босне и Херцеговине у наредној фази интеграционих процеса.

По неким реалним процјенама релативни ниво привредне развијености Републике Српске, мјерено оствареним бруто домаћим производом и стопом (не)запослености у односу на почетну годину транзиције - 1990. годину, крајем 2006. године је достигао 76.5% предатног нивоа и, под условом да се у овој години оствари реални раст бруто домаћег производа од најмање 6.3%, тај ниво би се у крајем 2007. могао подићи на 81.3% БДП из 1990. године. Треба истаћи да су све новопримљене чланице ЕУ, државе кандидати (Хрватска и Македонија) и Албанија предатни ниво развијености премашиле до 2004. године, а неке су се већ и приближиле просјеку ЕУ. Ниво предатног бруто домаћег производа још нису достигле (2006.): Србија (71.8%), Црна Гора (80.5%), ФБиХ (око 75%) и Република Српска (76.5%).

Очигледно, предратни ниво бруто домаћег производа, зависно од динамике раста, у Републици Српској би се могао достићи за три до пет година, у оптимистичкијој варијанти најраније до 2010. године, односно са око десет година закашњења у односу на друге земље у транзицији.¹

Кретање бруто домаћег производа у периоду транзиције

Табела 1.

Извор: Републички завод за статистику РС, Бања Лука

¹ У свим државама у транзицији достизање вриједности БДП из 1990. трајало је од три (Пољска) до четрнаест година (Бугарска, Хрватска, Македонија). Испод те почетне вриједности БДП су још Србија, Црна Гора и Босна и Херцеговина.

	Година повратка на почетни ниво (1990=100)	Ниво 2006. (1990=100)	Година повратка на почетни ниво (1990=100)	Ниво 2006. (1990=100)
Бугарска	2004	101.3	1999	105.1
Чешка	2000	102.6	2004	101.9
Мађарска	1999	102.7	2004	101.9
Пољска	1994	104.1	2006	71.8
Румунија	2004	106.9	2006	80.5
Словачка	1996	101.5	2006	76.5
Словенија	1996	100.7	2006	75.0%
			ФБиХ	

Полазећи од тога да је бруто домаћи производ по становнику по завршетку рата у Републици Српској износио само 3% тадашњег просјека ЕУ (1990. = 15.5%) и да је у 2006. години достигао 9.6% просјека ЕУ-27, може се закључити да смо на добром путу да још брже смањујемо разлику у развијености у односу на недавно примљене чланице ЕУ. Јер, у 2000. години је бруто домаћи производ Републике Српске чинио 57% бруто домаћег производа становника Бугарске, а крајем 2006. године је достигао 70%. Међутим, према подацима ММФ-а, по бруто домаћем производу исказаном као куповна моћ, Република Српска (БиХ) је на нивоу 91% бруто домаћег производа Бугарске (ППП – куповна моћ) и 90% Румуније². Ови показатељи су ипак охрабрујући и упућују на закључак да стање економије и економске (не)развијености не би требало да буду лимитирајући фактор повезивања са ЕУ, под условом да се трендови наставе.

1.2. Основе, циљеви и приоритети економске политике

Република Српска тренутно нема разрађених стратешких (дугорочних) развојних докумената, што отежава доношење годишњих докумената економске политике и утиче на њен квалитет, због чега ће Влада организовати и подржати израду докумената за које се створе услови.

У недостатку наведених докумената као основа за овај документ послужили су досадашња одређења Владе и Народне скупштине изражена у другим документима, преузете обавезе у активностима око међународних интеграција, одређења усвојена у реформским законима, примјенљиве најбоље праксе из окружења и општа правила и принципи.

У постојећој ситуацији једини прихватљиви избор је да се макроекономски оквири и циљеви постављају тако да испуњавају услове под којима су позицију економског приближавања према ЕУ градиле све земље у транзицији, посебно државе Западног Балкана. Јер, земље које су прошле статус кандидата за пријем, па и оне које су почетком 2007. године ушле у ЕУ, на дужи рок су остваривале стопе економског раста најмање двоструко веће од просјека ЕУ, са годишњим стопама раста бруто домаћег производа од пет до осам процената и тако убрзано смањивале разлику у нивоу развијености према ЕУ. Такође, те земље самоиницијативно прихватају да ниво јавне потрошње сведу у ЕУ прихватљиве оквири (око 40% БДП), да им буџетски дефицит не прелази 3% БДП, да имају уравнотежену спољнотрговинску размјену, да сиву економију сведу на минимум и да смање високе стопе незапослености. Прихватањем статуса преговарача све те захтјеве жели да испуни и БиХ и РС.

Динамика привредног раста, уз истовремено одржавање унутрашње и спољње макроекономске равнотеже, зависиће од успјешности савладавања развојних ограничења, као што су недовољан ниво инвестиција, ниска ефикасност и продуктивност, технолошка застарјелост и ниска пословна конкурентност.

Полазећи од претходног, основни дугорочни циљеви економске политике су:

- одрживи макроекономски раст,
- изградња друштва заснованог на знању,
- уравнотежени регионални развој,

² Према подацима ИМФ (World Economic and Financial Surveys, World Economic Outlook Database, October 2007) бруто домаћи производ по становнику, обрачунат према паритету домаће валуте према долару, у Босни и Херцеговини у 2006. години износио је 2,885 САД долара, у Бугарској 4097 \$ (142% БиХ) и у Румунији 5,633 \$ (195% БиХ). Према истом извору, бруто домаћи производ обрачунат по интернационалним јединицама куповне моћи (Purchasing-power-parity- PPP per capita у интернационалним доларима) бруто домаћи производ (ППП) по паритету куповне износио је у: БиХ – 9,253 \$, Бугарској 10,022 \$ 108% БиХ) и Румунији 10,125 \$ (109% БиХ)

- повећање запослености, стандарда становништва, заустављање социјалног раслојавања и смањење сиромаштва,
- прикључење ЕУ кроз Споразум о стабилизацији и придруживању и кориштење његових могућности,
- смањење криминала и корупције и
- рационализација и повећање ефикасности државне управе.

У циљу одржавања макроекономске стабилности и привредног раста, економска политика ће бити усмјерена на смањење дефицита текућих трансакција кроз успоравање раста домаће тражње за робама из увоза, повећање конкурентности и извоза, побољшање пословног окружења, подстицање инвестиција, подстицање предузетништва и отварање нових малих и средњих предузећа.

1.3. Пројекција основних макроекономских индикатора за 2008. годину

Не потцјењујући снажно дејство неповољних свјетских кретања на привредана кретања у Републици Српској (цијене енергената и метала) и неочекивано неповољне резултате у два веома важна домаћа сектора привреде (агрокомплекс и електрична енергија), што ће битно утицати на оставрење планираних ефеката економске политике за 2007. годину, ипак се може тврдити да ће 2007. година бити година прекретница у развоју Републике Српске.

Економска политика за 2008. годину усваја се у тренутку када је извјесно да су отклоњене препреке које су у протеклој години успоравале економски раст и инвестиције и, у великој мјери, оптерећивале капацитет владиних институција што се, прије свега, односи на успјешно окончање процеса приватизације Телекома РС и Нафтне индустрије РС. Не само да су добијена веома значајна квалитетна средства за инвестиције него су створене реалне претпоставке да ова два привредна комплекса, посебно нафтна индустрија, дају значајан допринос привредном расту.

Приступањем зони ЦЕФТА за дјелатност трговине настаје нови период развоја, јер у условима потпуне либерализације интензивираће се даља интернационализација трговачке мреже, бар у јужноевропским односно западнобалканским оквирима. Оно на чему се мора инсистирати је веће учешће домаћих производа у тој мрежи.

Финансијски сектор, посебно банкарство, је приватизован и консолидован кроз укрупњавање банака. Банке су још увијек више заинтересоване за рад са становништвом и кредитирањем потрошње, али је неминовно веће окретање привреди, поготово што су створене погодности да држава властитим средствима може подстицати партнерство приватног и јавног сектора. Берза је одиграла важну улогу у привлачењу капитала и убрзању његове циркулације. Насупрот банкама и берзанској дјелатности, организације осигурања нису достигле ни ниво организације нити асортиман понуде примјерен потребама и, потенцијално, имају доста резерви за бржи развој.

Почела је са радом Инвестиционо-развојна банка која располаже са значајним инвестиционим средствима и условима за ефикасније управљање фондовима битним за бржи развој РС.

Макроекономска пројекција се заснива на међузависности раста бруто домаћег производа, инвестиција, запошљавања и продуктивности рада и биће оквир за повећање личне и јавне потрошње у условима цјеновне стабилности, фискалне равнотеже, смањивања дефицита текућег платног биланса и уредног сервисирања вањског и домаћег јавног дуга.

Полазећи од резултата остварених у претходним годинама, посебно у 2006. и 2007. години, од тога да слиједе значајнији позитивни резултати из приватизације великих предузећа, да су обезбијеђена средства за неке крупне инфраструктурне пројекте (аутопут, остали путеви, жељезница, енергетски сектор), да је стечајем и реструктурирањем прекраћена агонија неких предузећа, те да су успостављени механизми квалитетнијег подстицања пољопривредне производње, може се очекивати продужавање и интензивирање динамике раста, са стопом раста бруто домаћег производа у 2008. години од најмање 8.5% и инфлацијом мањом од 2.1%. Само са оваквом динамиком раста може се изборити равноправнију позицију у регионалним интеграцијама и приближавању ЕУ. Сусједне државе, које су економски развијеније, остварују и планирају стопе раста између пет и седам посто.

Пројекција основних макроекономских индикатора

Табела 2.

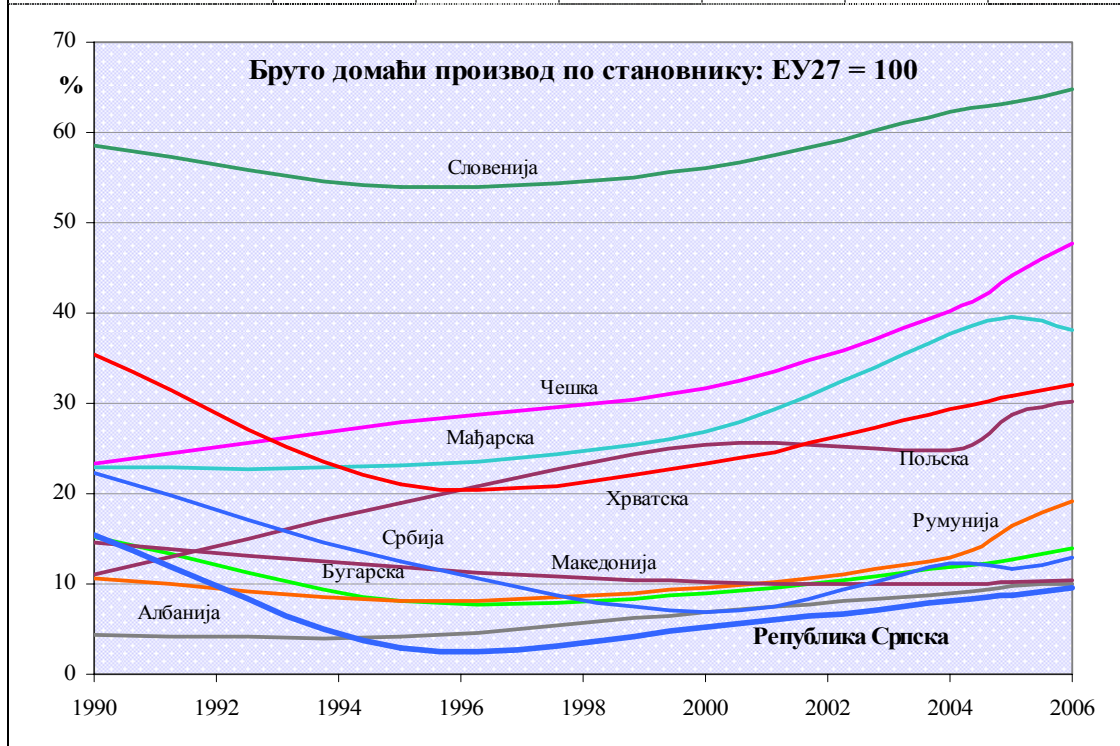
Индикатор	Остварено 2006	Процјена 2007	Пројекција 2008
БДП, текуће цијене (милиона КМ)	6,499	7,058	7,657
➤ БДП (стопе раста - %, реално)	15.7	8.6	8.5
БДП по становнику			
КМ	4,394	4,769	5,338
EUR	2,247	2,438	2,729
US \$	2,831	3,267	3,657
Инфлација (цијене на мало, стопа раста %)	5.4	2.2	2.1
Раст индустријске производње, стопа (%)	19.1	8	12
Запосленост	257,110	267,500	282,500
➤ Стопа раста (%)	5.3	4	5.6
Лица која траже запослење	141,348	131,500	123,000
➤ Стопа раста (%)	(8.8)	(6.9)	(6.5)
Стопа запослености (%)	23.9	24.9	26.3
Стопа незапослености (%)	35.5	33.7	30.4
Стопа активности становништва (%)	37	37.1	37.6
Извоз (милиона КМ)	1,539	1,630	1,825
➤ Стопа раста (%)	36.1	6	11.9
Увоз (милиона КМ)	2,760	3,160	3,320
➤ Стопа раста (%)	(6.5)	14.5	5.1
Дефицит/суфицит (милиона КМ)	(1,221)	(1,530)	(1,495)
➤ Стопа раста (%)	(33.0)	25.2	(2.2)
Покривеност увоза извозом (%)	55.8	51.6	55
Дефицит робне размјене (% БДП)	18.8	21.7	19.5
Укупни јавни расходи РС (милиона КМ)	2,374	2,681	2,865
❖ Буџет	1,205	1,390	1,500
❖ Општине	413	545	566
РС ❖ Фондови	756	746	799
Удио јавних расхода у БДП (%)	36.5	38.0	37.4
Јавни расходи – структура (%)	100	100	100
❖ Буџет РС	50.8	51.8	52.4
❖ Општине	17.4	20.4	19.8
РС ❖ Фондови	31.8	27.8	27.8
Број становника	1,479,000	1,480,000	1,480,000

Економска политика Републике Српске за 2008. годину је усмјерена на два основна стратешка циља: стопа раста бруто домаћег производа виша од окружења и достизање економске стабилности. То, у великој мјери, зависи од усклађености монетарне и фискалне политике. Међутим, веома специфична позиција у вођењу монетарне политике на нивоу Босне и Херцеговине, с обзиром на специфичну улогу Централне банке и чврсту везаност домаће валуте за евро, с једне, и незадовољавајућу екстерну неравнотежу, с друге стране, не нуди много простора и резерви. Знатно веће могућности стоје на располагању у управљању елементима фискалне политике. У подстицању привредног раста, допринос фискалне политике осјетиће се кроз усмјеравање буџетских средстава у развојно важна подручја, с једне и анализа могућности смањења фискалног оптерећења и подстицање приватних инвестиција и предузетништва, с друге стране.

Бруто домаћи производ по становнику – релативни односи

Табела 3.

	1990	1995	2000	2004	2005	2006
Евра по становнику (обрачунато по курсу националне валуте према евр)						
ЕУ 27	12.746	14.004	18.935	21.517	22.332	23.473
ЕУ 27	100	100	100	100	100	100
Бугарска	15.2	8.2	9.0	11.9	12.7	13.9
Чешка	23.3	28.0	31.7	40.2	44.1	47.7
Естонија	23.5	16.3	23.5	33.0	37.3	42.1
Летонија	21.6	10.4	18.8	22.4	25.3	30.1
Литванија	17.8	9.4	18.6	24.5	27.0	29.7
Мађарска	23.0	23.2	26.8	37.8	39.5	38.1
Пољска	11.0	18.9	25.4	24.8	28.7	30.3
Румунија	10.7	8.2	9.6	13.0	16.5	19.2
Словенија	58.5	54.0	56.1	62.2	63.3	64.8
Словачка	20.4	19.2	21.6	29.2	31.7	34.7
Албанија	4.3	4.1	6.9	9.0	9.7	9.9
Хрватска	35.5	21.1	23.3	29.4	30.8	32.0
Македонија	14.5	11.9	10.2	9.9	10.2	10.4
Србија	22.2	12.5	6.9	12.3	11.7	13.0
РС	15.5	3.0	5.2	8.1	8.7	9.6

Посматрајући удио укупних јавних расхода Републике Српске, који су сишли на ниво испод 40% бруто домаћег производа, види се да се у Републици Српској води ефикасна буџетска политика и уопште политика јавне потрошње. По учешћу јавне потрошње у бруто домаћем производу Република Српска је успјешнија од већине нових и старих земаља Европске Уније, гдје се удио јавне потрошње достиже и до 55% (Шведска: 55.6%; Финска 48.8%; Италија: 50.1%, Француска: 53.4%; Мађарска: 51.9% итд) БДП. По висини фискалних оптерећења испред Републике Српске су само неке чланице ЕУ (Бугарска:37.1%; Естонија: 33.0%; Ирска: 34.2%; Румунија: 35.0%; Летонија: 37.2%).

1.4. Монетарна политика

И у наредном периоду монетарна политика остаје у надлежности Централне банке Босне и Херцеговине, те Република Српска неће имати директног утицаја на монетарна кретања, осим преко система комерцијалних банака и њиховог издвајања прописаних обавезних резерви.

Монетарна стабилност неће бити нарушена и очекује се даљи раст девизних резерви ЦББиХ.

1.5. Политика економских односа са иностранством

Све анализе и оцјене квалитета структурних промјена и ефикасности привреде, па и квалитета економског развоја и раста уопште, показују да је једна од најслабијих тачака недовољан обим и неповољна структура спољнотрговинске размјене и, као посљедица, негативан биланс размјене. Међутим, у задњих неколико година стање се поправља, по свим наведеним елементима, тако да је у 2006. години покривеност увоза извозом достигла 55,8%, двоструко више него у 2002. години, а учешће дефицита у бруто домаћем производу више него преполовљено, односно сведено на прихватљивих 20%.

Снажна и стално растућа домаћа тражња, сушна година и раст увозних цијена (нафта, метали, прехранбени производи) главни су узрок погоршања спољнотрговинског дефицита у 2007. години. Насупрот томе, због пада у производњи електричне енергије, чије су тражња и цијена у извозу у значајном порасту, пропуштена је прилика да се компензирају повећани трошкови у увозу. Реална је претпоставка да ће у идућој години наступити период смиривања цијена основних енергената, а у нашем случају пуштањем у рад рафинерије у Броду увоз сирове нафте замијениће увоз знатно скупљих нафтних деривата и тиме ће се побољшати и биланс размјене БиХ. Када је енергија у питању, а она је један од стубова привредне структуре и важна компонента у извозу, тешко је вјеровати да се може поновити још једна хидролошки тако неповољна година и, с обзиром на раст тражње и повољне извозне цијене електричне енергије, електрична енергија треба да буде снажан акцелатор развоја других дјелатности и повећања извоза.

Предузете активности и мјере на привлачењу страних инвестиција и стимулацији извозно оријентисаних програма и капацитета дале су почетне резултате и створиле претпоставке за још убрзанији раст извоза и побољшање спољнотрговинског биланса.

Спољнотрговинска размјена

Табела 4.

Опис	2003	2004	2005	2006	2007*	2008**
Извоз по становнику (КМ)	366	543	764	1,035	1,101	1,233
Увоз по становнику (КМ)	1,469	1,798	1,995	1,856	2,135	2,243
Дефицит по становнику (КМ)	1,103	1,255	1,232	821	1034	1010
Покривеност увоза извозом (%)	24.9	30.2	38.3	55.8	51.6	55.0
(Извоз-Увоз) / БДП (%)	39.2	39.6	34.7	18.8	21.7	19.5
Извоз/БДП (%)	13.0	17.1	21.5	23.7	23.1	23.8

Извор: Републички завод за статистику РС, Бања Лука

* Процјена

** Предвиђање

Чињеница је да у извозу доминирају сировине (руда гвожђа и дрвни сортименти), полупроизводи ниског степена прераде (глиница, папирна конфекција) и електрична енергија, производи подложни берзанским и коњуктурним осцилацијама на свјетском тржишту, а уз то, производи са ниским једничним цијенама и са ниским степеном ангажовања радне снаге. Насупрот томе, структура увозних добара је много шира, од енергената, преко производа високих технологија па до роба широке потрошње и прехранбених производа, често са квалитетом који не задовољава стандарде на уређеним тржиштима.

Са становишта конкурентности овакво стање размјене је неповољно, јер је у структури извоза ниско учешће управо оних група производа на којима би било пожељно да се у будућности заснива конкурентност привреде Републике Српске, производи са вишим јединичним цијенама, вишим степеном прераде и технолошки, па и радно, интензивнији производи. Ту се, прије свега, мисли на повећање обима и степена финализације у групи горива и мазива, те производа дрвне, прехранбене и текстилне индустрије, грана са традицијом, а чије оживљавање је евидентно у нашем окружењу.

Три најважнија спољнотрговинска партнера су Европска Унија, Србија и Хрватска (са око 70% извоза и око 80% увоза), који ће и у будуће остати најважнији партнери, са вјероватноћом да ће се обим размјене повећати, имајући у виду да је заживјела зона слободне трговине ЦЕФТА, а очекује се потписивање и Споразума о стабилизацији и придруживању, те да су већ наступиле неке олакшице у трговини са ЕУ. Влада ће пратити развој тржишта и, у оквирима важећих одредби склопљених регионалних и ЕУ споразума, дестимулисати нерационалну потрошњу, која се, од стране одређених финансијских институција подстиче, а на штету производних инвестиција.

Основни приоритет политике економских односа са иностранством у овој и наредним годинама биће ширење програма и повећање капацитета за производњу кроз аранжмане са страним инвеститорима, било кроз докапитализацију у постојећим предузећима или кроз изградњу потпуно нових програма и капацитета (greenfield инвестиције).

Да су директне стране инвестиције пут за оживљавање производње и повратак на свјетско тржиште показало се на примјеру програма из који долазе главни извозни производи. Страни инвеститори осим капитала и технологија обезбјеђују и тржиште продаје. То је пут који морају слиједити и предузећа у другим привредним дјелатностима, посебно у прерађивачкој индустрији. У свим случајевима гдје су технолошки сложени капацитети покренути и достигли предратни ниво производње, показало се да је квалитет радне снаге одиграо пресудну улогу. То позитивно искуство се мора брзо користити, у противном, вријеме ће ту предност анулирати, јер нестају квалификовани радници са искуством. О томе се, прије свега, мора водити рачуна у гранама прерађивачке индустрије (дрвопрерађивачка, метална, електро, прехранбена и друге гране).

Побољшање извозне структуре и извозне конкурентности се не може постићи радикалним смањењем увоза. Напротив, увоз опреме и компоненти које развијају програме и шире асортиман извозне понуде треба стимулисати и Влада РС ће у томе учествовати у разним облицима, почев од законских олакшица и стимулација, преко оспособљавања кадрове и информатичке инфраструктуре кроз образовне институције и локалне заједнице, па до иницијалних инвестиција, поготово тамо гдје су у питању програми на локацијама у неразвијенијим подручјима Републике и програми у оквиру малих и средњих предузећа.

У циљу рјешавања наведених проблема спољнотрговинске размјене у 2008. години предузеће се сљедеће мјере:

- заштита домаће производње и опште заштите од дампинг увоза и извоза (примјењује се у ЕУ и WTO-СТО) и мјере заштите од субвенционираних увоза (примјењује се у СТО – WTO и GATT-у);
- праћење ефеката примјене споразума о зони слободне трговине - СЕФТА и предузимање мјера заштите у случајевима нарушавања уговора;
- коришћење повластица које ступају на снагу са почетком преговора о закључењу Споразума о стабилизацији и прикључивању ЕУ;
- наставак активности на примјени већ утврђених царинских стопа у сврху трансформисања истих из првенствено фискалне у улогу заштите домаће (нарочито пољопривредне) производње;
- отклањање техничких слабости (институционалних, управљачких и стручних) у сврху коришћења преференцијала ЕУ (традиционални производи, конфекција, текстил, кожа, вуна и сл.);
- успостављање (побољшање) институционалне инфраструктуре која пружа информације и услуге подршке потенцијалним извозницима;
- структурне промјене у правцу овладавања производима и услугама веће квалитете намијењене размјени са окружењем и ЕУ.

1.6. Цијена рада и конкурентност

У условима високе незапослености, што подразумијева и високу конкуренцију за радна мјеста, али подразумијева и ниску конкурентност локалне привреде, нема услова за успостављање реалне цијена рада, ни према релативним трошковима живота, нити према цијени рада у привредама у окружењу.

Притисак високе незапослености успорава процес приватизације и реструктурирања предузећа и новим власницима и предузетницима сужава простор за слободно тржишно понашање, поготово слободно понашање на тржишту рада.

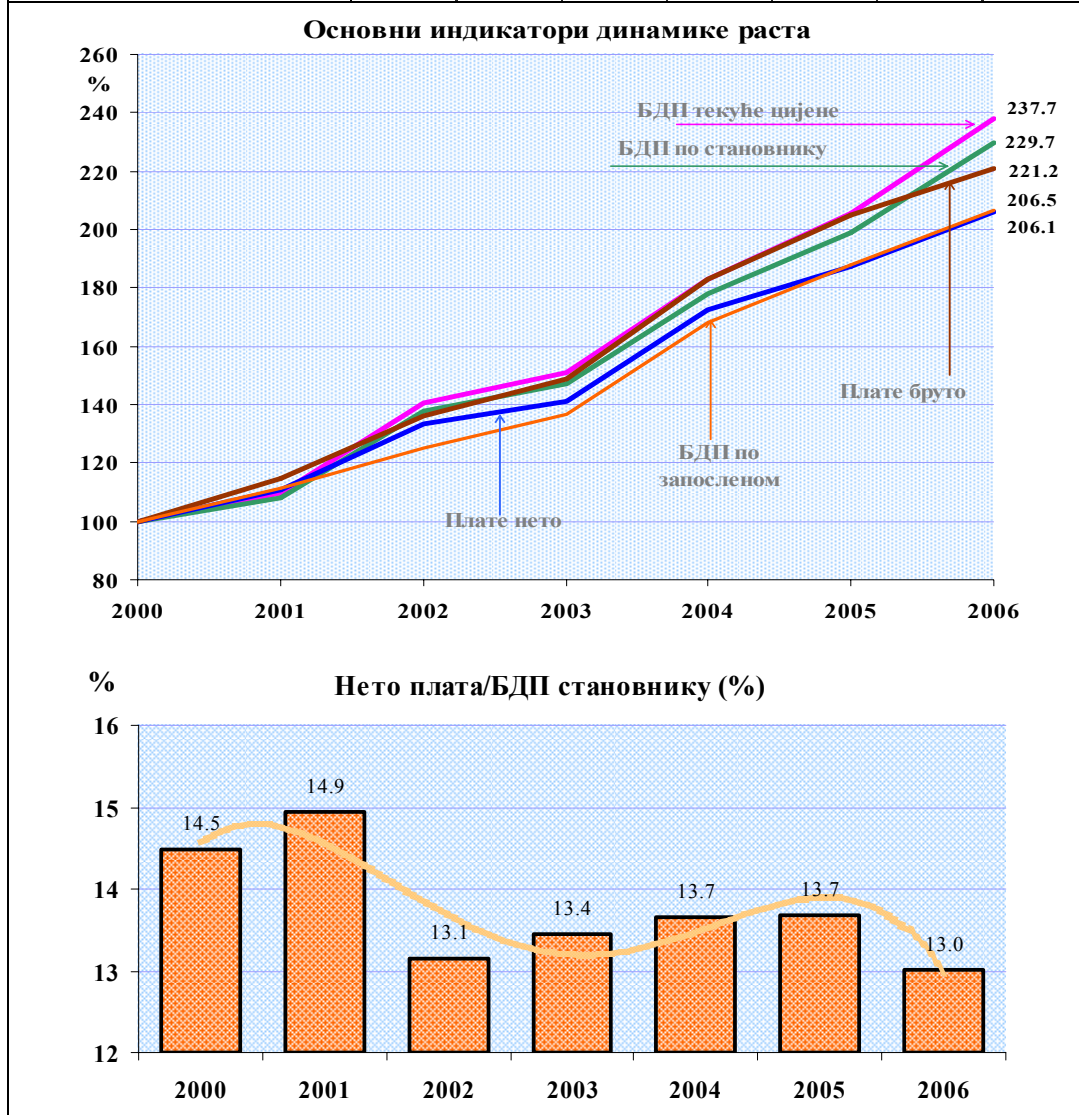
Велика увозна зависност привреде одосно изузетно високи спољнотрговински дефицит су знак недовољне понуде и ниске конкурентности домаће привреде. С друге стране, још увијек недовољан ниво инвестиција указује да цијена рада није атрактивна и да се може наћи повољнија у ближем окружењу.

У последњих неколико година бруто домаћи производ расте по релативно високим стопама, али тај раст прати и висока стопа раста запослености и цијена рада, а то значи да су изостали квалитативни фактори раста, посебно продуктивност, па је крајњи резултат ниска конкурентност у извозу.

Цијена рада – тенденција и релативни односи

Табела 5.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
БДП (тек. цијене, милиона КМ)	2,734	2,993	3,842	4,124	5,008	5,617	6,499
БД П по становнику (КМ)	1,913	2,068	2,640	2,818	3,403	3,806	4,394
БДП по запосленом (КМ)	12,264	13,607	16,369	17,278	21,140	23,002	25,277
Плате бруто (КМ)	387	444	527	576	707	793	856
Плате нето (КМ)	277	309	347	379	465	521	572
Индекси (текуће цијене - %)							
БДП	100	109.5	140.5	150.8	183.2	205.4	237.7
БД П по становнику	100	108.1	138.0	147.3	177.9	199.0	229.7
БДП по запосленом	100	111.0	133.5	140.9	172.4	187.6	206.1
Плате бруто	100	114.7	136.2	148.8	182.7	204.9	221.2
Плате нето	100	111.6	125.3	136.8	167.9	188.1	206.5

Плате у Републици Српској имају тенденцију раста. У 2006. су порасле за 12% у односу на 2005., а у септембру 2007.године износила је 598 КМ или 11.2% више него у септембру прошле године. Однос између бруто и нето плата и последње двије пуне године није се

значајније промијенио (учешће нето у бруто плати је пало са 75.77 на 75.70%). Нето плате у РС су још увијек мање него у ФБиХ, али је та разлика у последњих шест година битно смањена, у 2000. години однос је био 1.56:1, а у 2006. свега 1.12:1.

У истом периоду, смањена је разлика у просјечној бруто плати у односу на земље конкуренте РС, на примјер, однос према бруто плати у Хрватској смањен је са 3.22:1 на 2.34:1, а према бруто плати у Словенији са 6.47:1 на 4.44:1. С обзиром на друге упоредне макроекономске показатеље и релативне односе према овим земљама може се рећи да су односи за РС повољни, повољнији него однос у бруто домаћем производу по становнику, стопи незапослености, спољнотрговинском дефициту и другим.

Нека истраживања обављена на нивоу БиХ³ упућују на то да плате у РС расту брже од раста продуктивности у односу на ФБиХ, што ће се негативно одразити и на конкурентност њене привреде у односу на други ентитет.

Да би производи из РС били конкурентни на домаћем и вањском тржишту, поред квалитета и других трошкова производње, потребно је да буду конкурентни и трошкови рада, односно цијена радне снаге. Ако се упореде плате у РС са онима у ЕУ и окружењу, она је знатно мања, али то не значи и да је конкурентнија, јер у обзир треба узети и укупну продуктивност рада.

Циљеви економске политике се и у наредној години везују за очување и побољшање стандарда становништва, заустављање социјалног раслојавања и смањење сиромаштва. У том правцу се већ предузимају одређене активности, имплементиран је нови Закон о порезу на доходак, док ће политика зарада у јавним службама бити регулисана новим Законом о платама у јавним службама.

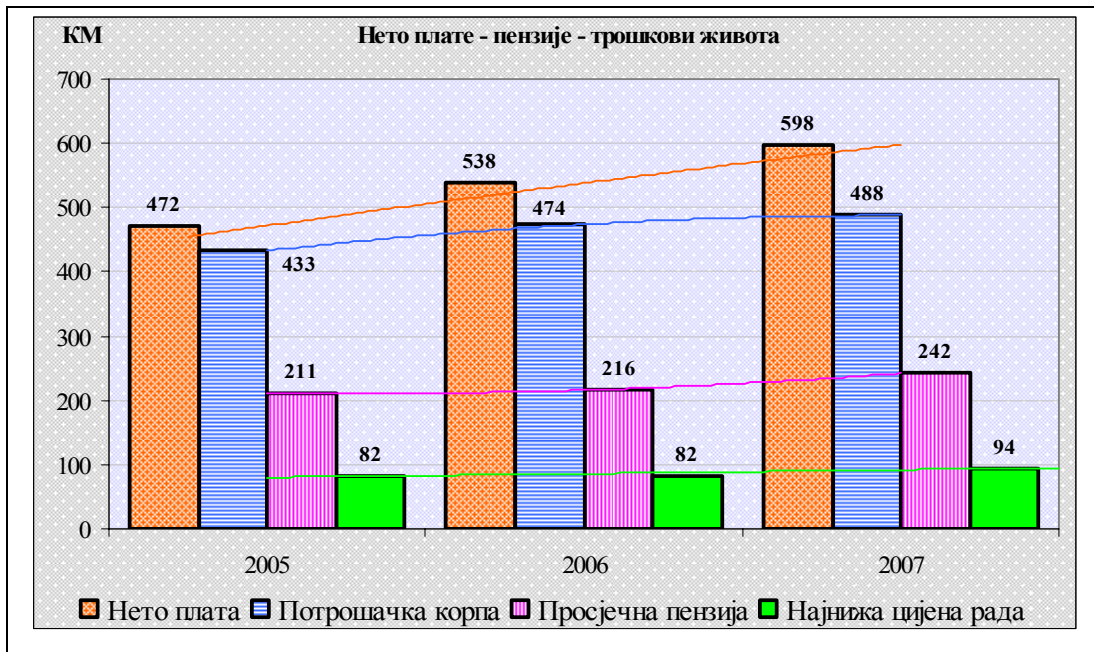
Политика зарада у приватним предузећима једино ограничење има у примјени најниже плате у складу са општим колективним уговором и спречавања рада на црно што се, не ријетко, злоупотребљава и мора се подврћи ригорознијој контроли. С обзиром да је дошло до потписивања новог споразума између Владе, Синдиката и Послодаваца, а у току је и припрема новог Закона о платама у јавним службама, може се очекивати наставак тренда раста плата и у 2008. години.

Плате – пензије – трошкови живота

Табела 6.

	2005	2006	2007	2005	2006	2007
	- КМ -			- % -		
Плата - нето	472	538	598	109.0	113.5	122.4
Корпа производа	433	474	488	100	100	100
Пензија	211	216	242	48.7	45.6	49.5
Најнижа плата (до 31.12.2007.г.)	-	-	205	-	-	42.0
Најнижа цијена рада	82.0	82.0	94.0	18.9	17.3	19.3

³ Извјештај о тржишту рада Свјетска банка, децембар 2005.

Републички завод за статистику РС

2. ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

2.1. Фискална кретања у периоду од 2004. до 2007. године

У протекле четири године извршене су кључне реформе фискалног сектора, што се, прије свега, односи на увођење пореза на додату вриједност умјесто пореза на промет производа и услуга, те реформу директних пореза који су остали у надлежности РС.

Током 2007. године уочљиви су позитивни ефекти примјене нових закона о опорезивању добити и дохотка грађана, чија је имплементација започела почетком ове године. На овај начин, Република Српска је направила још један корак у усклађивању прописа из ове области, а у складу са Европским принципима и стандардима.

Фискални приходи буџета РС 2003-2007.

Табела 7.

	2004	2005	2006	2007	Индекс (07/06)
Милиона КМ					
Укупан буџет РС	1,034.0	945.6*	1,205.2	1,390.0	115.3
Порески приходи	800.3	718.3	1,031.5	1,194.6	115.8
Непорески приходи	170.5	182.3	143.6	154.8	107.8
Грантови	5.5	0.0	2.6	0.0	---
Финансирање**	58.7	45.0	27.5	40.6	147.6
Структура (%)					
Укупан буџет РС	100.0	100.0	100.0	100.0	
Порески приходи	77.3	76.0	85.6	85.9	
Непорески приходи	16.5	19.3	11.9	11.2	
Грантови	0.5	0.0	0.2	0.0	
Финансирање	5.7	4.8	2.3	2.9	
Учешће у БДП РС (%)					
Укупан буџет РС	22.16	16.83	18.54	21.29	
Порески приходи	17.15	12.79	15.87	19.69	
Непорески приходи	3.65	3.47	2.21	2.19	
Грантови	0.12	0.00	0.04	0.00	
Финансирање	1.26	0.80	0.42	0.58	
БДП РС (млн. КМ)	4,667	5,617	6,499	7,058	108.6

*без ино дуга

** Примљене отплате датих зајмова и инострани кредити

У 2007. години није дошло до радикалних промјена у структури фискалних прихода. Порески приходи су у односу на 2006. годину порасли за 15.81%, а непорески за 7.80%.

2.2. Фискални изгледи и ризици за 2008. годину

У Републици Српској се наставља са реформама фискалног система заокруживањем већ започетих реформских процеса.

Народна Скупштина РС је крајем 2006. године усвојила Закон о порезу на доходак и Закон о порезу на добит, те на тај начин озбиљно ушла у реформу директних пореза. Усвојени закони се примјењују од почетка 2007. године, што је довело до пораста прихода по основу пореза на добит са 31.7 у 2006. на 65.4 мил. КМ у 2007. години.

У 2008. години се очекује почетак имплементације Закона о фискалним касама, чиме ће се на овај начин уредити обавеза регистровања промета. Примјеном овог Закона успоставиће се ефикаснија контрола промета роба и услуга, ефикаснија наплата пореза и значајно смањење негативних ефеката сиве економије на привреду Републике Српске.

Током 2008. године примијениће се и обрачун обавеза на бруто плате, што је основна претпоставка за реформу пензионог система и даље усклађивање са европским стандардима.

У току је и израда Закона о порезу на непокрености, чија се примјена предвиђа од 01.01.2009. године. Примјена наведеног законског рјешења ће омогућити вишеструко повећање средстава већ у првим годинама примјене, али не због повећања фискалног оптерећења, већ због већег обухвата непокретности на територији Републике Српске и њиховог опорезивања сразмјерно тржишној вриједности. Доношењем наведеног Закона провешће се цјеловита реформа започета доношењем законских прописа из области опорезивања добити и доходака грађана.

Значајан раст прихода треба очекивати по основу опорезивања *игара на срећу*, јер се до краја 2007. године очекује усвајање законских прописа који ће регулисати ову област, а чија се имплементација очекује у 2008. години.

Што се **индиректних пореза** тиче, они представљају дио прихода буџета Републике Српске, али њихово управљање није у надлежности Републике. Према процјенама, у 2008. години се очекује повећање прихода од индиректних пореза за око 2.7%, а очекује се и праведније и ефикасније уређивање односа у расподјели прихода од индиректних пореза између институција БиХ, ентитета и дистрикта.

Влада РС ће фискалном политиком обезбиједити средства предвиђена за финансирање јавних потреба, водећи рачуна да та политика буде стимулативна за предузетнике (тамо гдје је то законима предвиђено), проводећи мјере којима се шири пореска основица и смањује избјегавање фискалних обавеза, односно повећава фискална дисциплина.

2.3. Пројекција јавних прихода и јавних расхода

2.3.1 Јавни приходи у 2008. години

Наставак рестриктивне јавне потрошње на свим нивоима је један од приоритета економске политике за 2008. годину, са основним циљем одржавања стабилног фискалног система у условима динамичног привредног раста.

Јавни приходи РС

Табела 8.

Назив прихода	Хиљада КМ		2008/07 (%)	Структура (%)	
	2007	2008		2007	2008
Приходи буџета РС					
I Домаћи приходи (1+2+3+4)	1,349,355	1,436,000	106.42	97.08	95.73
<i>Изворни приходи</i>	<i>1,318,685</i>	<i>1,409,867</i>	<i>106.91</i>	<i>94.87</i>	<i>93.99</i>
<i>Остали домаћи приходи</i>	<i>30,670</i>	<i>26,133</i>	<i>85.21</i>	<i>2.21</i>	<i>1.74</i>
1. Порески приходи	1,194,614	1,263,943	105.80	85.94	84.26
<i>Приходи од пор. на добит</i>	<i>65,415</i>	<i>95,664</i>	<i>146.24</i>	<i>8.29</i>	<i>6.38</i>
<i>Приход од пореза на плату</i>	<i>115,187</i>	<i>123,300</i>	<i>107.04</i>	<i>4.71</i>	<i>8.22</i>
<i>Порези на имовину</i>	<i>15,450</i>	<i>15,917</i>	<i>103.02</i>	<i>1.11</i>	<i>1.06</i>
<i>Индиректни порези са ЈРУИО*</i>	<i>979,920</i>	<i>1,006,779</i>	<i>102.74</i>	<i>70.50</i>	<i>67.12</i>
<i>Порези ван ЈРУИО</i>	<i>18,641</i>	<i>15,811</i>	<i>84.82</i>	<i>1.34</i>	<i>1.05</i>
<i>Остали порески приходи</i>	<i>0</i>	<i>6,472</i>	<i>---</i>	<i>0.00</i>	<i>0.43</i>
2. Непорески приходи	154,741	172,057	111.19	11.13	11.47
3. Посебни приходи	30,670	26,133	85.21	2.21	1.74
4. Текући грантови и помоћи	0	0	---	0.00	0.00
II Финансирање	40,645	64,000	157.46	2.92	4.27
Буџет РС укупно (I+II)	1,390,000	1,500,000	107.91	100.00	100.00
Укупни приходи буџетских и ванбуџетских корисника јавних средстава **					
Приходи буџета РС	1,390,000	1,500,000	107.91	49.95	49.53
Властити приходи општина	545,000	566,200	103.89	20.33	19.76
Вл. приходи ванбуџетских фондова	746,200	798,900	107.06	27.83	27.88
Укупни јавни приходи	2,681,200	2,865,100	106.86	100.00	100.00

* Јединствени рачун Управе за индиректно опорезивање

** Нису куључени приходи заједничких институција БиХ који се финансирају на терет РС

Раст прихода буџета РС у 2008. години је покривен растом БДП-а од 8.5% што ће задовољити развојне и социјалне потребе Републике. У 2008. години се, као резултат примјене новог закона, очекује значајнији пораст прихода по основу пореза на добит (46.24%). Истовремено, приходи по основу пореза на плату су у 2007. години, у складу са претходно наведеним законским рјешењима, забиљежили пад од око 8.9%. Током 2008. године се предвиђа пораст ове врсте прихода од око 7%, односно са 115.2 на 123.3 мил. КМ. Релативно ниска стопа је посљедица даљег растеређења привреде кроз повећање неопорезиве плате са 205 на 250 КМ.

Такође, планиран је раст непореских прихода од око 11%, као и прилива по основу примљених отплата датих зајмова и иностраних кредита за подршку буџету, с тим да се не очекују приливи по основу текућих грантова.

2.3.2 Расходи

Укупна јавна потрошња РС на крају 2007. године, према расположивим показатељима, ће износити 2.681 млрд КМ, што ће чинити 38% БДП-а, док је у 2008. години планирана укупна јавна потрошња од 2.865 млрд КМ, односно 37.4% БДП-а. Упркос номиналном расту јавне потрошње њено релативно учешће у БДП-у РС се смањује, што је значајан резултат на остваривању приоритетног циља – рестриктивне политике јавне потрошње и чврстог буџетског ограничења, уз задовољење општих потреба.

Јавна потрошња 2007-2008.

Табела 9.

	Милиона КМ			Структура (%)	
	2007	2008	2008 /07 (%)	2007	2008
Укупна јавна потрошња у РС	2,681.2	2,865.1	106.9	100.0	100.0
Буџет РС без трансфера	1,193.6	1,300.0	108.9	44.5	45.4
Трансфери	196.4	200.0	101.9	7.3	7.0
(- за општине)	3.4	3.0	88.2	0.1	0.1
(- за фондове)	193.0	197.0	102.1	7.2	6.9
Буџет општина без трансфера	545.0	566.2	103.9	20.3	19.8
Фондови без трансфера	746.2	798.9	107.1	27.8	27.9
Учешће у БДП РС (%)					
Укупна јавна потрошња	37.99	37.42	98.50		
Буџет РС	16.91	16.98	100.39		
Буџет општина	7.72	7.39	95.76		
Фондови	10.57	10.43	98.69		
БДП РС (милиона КМ)	7,058.00	7,657.00	108.49		

* Извор: Властите калкулације на основу Документа оквирног буџета БиХ за период од 2008-2010. год

Поред наведеног, циљ Владе РС и у овој години је чврсто управљање јавним расходима односно остварење уравнотеженог буџета – буџет без дефицита уз јачање његове развојне компоненте.

За ефикаснији наставак реформског процеса, раст јавне потрошње мора да прати продуктивност рада у привреди. Стога, планирани обим јавне потрошње РС у 2008. години износи 37.4% БДП, односно за око 0.6% мање у односу на претходну годину, што омогућава несметано спровођење започетих реформи и стабилност јавних финансија Републике Српске.

Укупан буџет РС за 2008. годину ће чинити 16.98% БДП-а, односно за 0.07% више него у претходној години, док ће се учешће општина и фондова без трансфера нешто смањити, што ће трансферима бити надокнађено.

Буџетска потрошња 2006-2007.

Табела 10.

	000 КМ		2008/07 %	Структура (%)	
	2007	2008		2007	2008
Домаћа буџетска потрошња	1,146,939	1,264,066	110.2	82.5	84.3
Текући трошкови	1,107,622	1,226,928	110.8	79.7	81.8
- Плате и накн. трошк. запосл.	406,986	475,441	116.8	29.3	31.7
- Порези и допр. на ост. лична прим.	14,105	20,015	141.9	1.0	1.3
- Трошкови материјала и услуга	89,771	101,148	112.7	6.5	6.7
- Текући грантови, суфинансирање и намјенска издвајања	594,130	593,114	99.8	42.7	39.5
- Буџ. резерва и капиталне помоћи	2,629	37,210	1,415.4	0.2	2.5
Текуће помоћи	7,555	7,975	105.6	0.5	0.5
Капитални расходи	31,763	29,163	91.8	2.3	1.9
Остала буџетска потрошња	243,061	235,934	97.1	17.5	15.7
Укупна буџетска потрошња	1,390,000	1,500,000	107.9	100.0	100.0

Имајући у виду постојећа искуства и проблеме у вези са управљањем јавним приходима и расходима неопходно је:

- даље унапређење управљања јавним финансијама кроз континуирано и детаљније вишегодишње планирање;
- повећање ефикасности прикупљања и кориштења средстава и
- промјена структуре у правцу даљег јачања развојне компоненте буџета.

2.4. Инвестициона политика у функцији привредног развоја

Расте интерес приватних инвеститора за улагања у разне области привреде, али постоје и сектори за које приватни инвеститори нису заинтересовани, а непоходне су да подстакну приватне инвестиције или побољшају животни стандард грађана. То су јавне инвестиције и обично их изводе владе. Међутим, у последње вријеме су све актуелније заједничке инвестиције државе и приватних инвеститора (Public and Private Partnership). Претходном законодавном активношћу у којој су током 2006. и 2007. године донесени нови закони о инвестиционим фондовима, Инвестиционо-развојној банци Републике Српске, тржишту хартија од вриједности, микрокредитним и штедно-кредитним организацијама, отклоњен је основни недостатак на тржишту с обзиром да је разнолика понуда капитала од виталног значаја за ефективна улагања.

Привлачење значајнијег обима страних инвестиција представља важан приоритет за Републику Српску, за шта је неопходно одржати макроекономску стабилност и стварати повољнију привредну и политичку климу за домаћа и страна улагања.

С обзиром да су приватизациом Телекома РС добивена значајна средства (1,259.7 милиона КМ), Влада је за њихово кориштење сачинила и усвојила **Развојни програма Републике Српске 2007-2010**. Приликом израде Развојног програма примијењени су основни принципи за инвестирање средстава: Принцип програмског планирања, Принцип ефикасности, Принцип регионалне балансираности и Принцип револвинга у финансијском управљању средствима.

Основни циљеви Развојног програма који се требају постићи су:

- Постизање и очување одрживог економског раста и раста запослености,
- Јачање и побољшање конкурентности економије Републике Српске,
- Балансиран регионални развој и
- Промовисање социјалне укључености.

Инвестирање у приоритетне секторе треба бити остварено путем међусекторских и мултиструктурних програма попут:

- Економско-социјалног програма који садржи три компоненте: инфраструктуру, реформисање здравственог и пензијског система и развој запослености и људских ресурса (47%) и
- Привредно-развојног програма који би садржавао компоненте развоја пољопривреде, енергетике, локалне иницијативе, малог и средњег предузетништва, те станоградњу (53%).

Из Развојног програма ће произилазити једногодишњи акциони планови, како би се обезбиједило динамичко управљање инвестиционом политиком и развојем у РС. У 2008. Години ће се инвестирати, према Развојном програму РС, око 500 милиона КМ.

Досадашње искуство у приступу финансирања јавних инвестиција показало је да локалне власти врло често прихватају финансирање пројеката које поједини страни кредитори сами предлажу, што често занемарује домаће приоритете, па је потребан већи утицај домаћих стручњака приликом дефинисања и коначног уласка у ино-задуживање. У том смислу, неопходно је даље развијати домаће капацитете за припрему, одабир и реализацију пројеката дефинисаних стратегијом развоја, дефинисати и усклађивати критерије инвестиционих приоритета, као и непрестано јачати капацитете за међусекторску координацију пројеката.

Домаћи извори средстава за инвестиције нису довољни за потребан развој, без обзира на њихов очекивани значајан раст и неопходне су и директне стране инвестиције, поготово у реалном сектору. Стране директне инвестиције подразумевају инвестициона улагања по којима страни улагач стиче већинско право управљања. Овај облик страних улагања је неопходан за бржи раст привреде Републике Српске, не само због недостатка домаћег капитала и велике незапослености, већ и ради унапређења корпоративног управљања, трансфера нових технологија и коришћења мреже страних компанија на међународном тржишту.

Инвестициона политика у последње вријеме реализује се путем средњорочног документа под називом **Програм јавних улагања** (Public Investment Program - **PIP**) за Републику Српску. PIP је заснован на планирању и управљању јавним улагањима у оквиру средњорочног фискалног оквира који пружа Документ оквирног буџета, те секторских политика и приоритета. PIP усваја Влада Републике Српске сваке године за трогодишњи период. "PIP RS 2007-2009" садржи и списак приоритетних пројеката кандидованих од стране ресорно надлежних министарстава у складу са општим развојним циљевима и појединачним секторским стратегијама, али за чије финансирање у периоду кандидовања нису обезбијеђени, нити извјесни извори средстава (тзв. резервна листа-8,717 милиона КМ), али се о овим пројектима преговара (ТЕ Угљевик 2, ХЕ Бук Бијела, ХЕ Дубровник 2, "Горњи хоризонти", Мрежа аутопутева у РС, Изградња пруге Брод-Модрича, Туризам).

Извори финансирања пројеката могу бити: домаћи извори (буџетска средства РС, средства градова, општина, јавних предузећа, фондова и крајњих корисника за кофинанс. пројеката) и инострани извори - кредити и донације (Свјетска банка-WB, Европска инвестициона банка-EIB, Европска банка за обнову и развој-EBRD, Развојна банка Савјета Европе-СЕВ, Међународни фонд за развој пољопривреде-IFAD, Европска комисија, Фонд за економску развојну сарадњу - EDCF, Организација земаља извозница нафте-ОПЕС, Фонд за међународни развој, и друге). Из "PIP RS 2007-2009" видљиво је да се за реализацију

пројеката планира уложити 1,217,531,000 КМ из свих извора финансирања (у 2007. години 328,014,000 КМ, у 2008. години 479,771,000 КМ и у 2009. години 409,746,000 КМ), у чему су ино (кредитна и грант) средства 983,143,000 или 80,75% (ино кредитна средства 807,006,000 КМ, ино грантови 176,137,000 КМ). Процијењена буџетска средства за 2008. и 2009. годину укључују и средства од продаје Рафинерија Брод и Модрича, и то у 2008. години 20 милиона КМ и у 2009. години 28,896,000 КМ.

Страни инвеститори, тек у последње вријеме, показују већи интерес за куповину капитала у предузећима (Телеком, нафтна индустрија, електроенергетски капацитети).

За већи прилив страних инвестиција неопходно је:

- убрзати приватизацију предузећа;
- унапређивати пословну климу и сузбијати негативну перцепцију јавности у вези са страним улагањима;
- покренути и уговорити реализацију изградње великих инфраструктурних објеката путем концесија, заједничких улагања или кредита (хидроелектране, термоелектране, аутопут, комунални системи и друго),
- више користити емисију обвезница;
- елиминисати криминал и корупцију;
- убрзати активности око наставка преговора за приступање Свјетској трговинској организацији;
- поједноставити процедуру регистрације директних страних улагања.

С обзиром на недостатак јединственог информационог система трезора, буџета и владиних јединица за имплементацију пројеката, неопходно је обезбиједити одговарајући информациони систем за праћење инвестиционих улагања.

Документи о којима је било ријечи ће послужити као темељ за израду свеобухватне **Стратегије развоја Републике Српске**, а потом и **Националног развојног плана**, као обавезујућег документа за земље у процесу придруживања ЕУ, који ће садржавати све изворе средстава (буџет, приходи од приватизације, кредити међународних финансијских институција (Свјетска банка, EBRD, EIB), приступ фондовима ЕУ, донације), али и планирање, избор и реализацију пројеката који ће се финансирати јавним средствима.

2.5. Обавезно пензионо, здравствено и социјално осигурање

Фондови пензионо-инвалидског осигурања, здравственог осигурања, те дјечије заштите и запошљавања имају сопствене изворе прихода, али су њихове потребе далеко веће од властитих извора средстава, због чега је Влада присиљена да неким од њих обезбјеђује и додатне изворе путем трансфера из буџета.

У посматраном периоду (2004-2007) примијетан је стални раст прихода наведених фондова, који су порасли скоро два пута (73.26%). Властити приходи су прасли за око 67%, док су трансфери из буџета повећани 101.58%. Најбржи пораст властитих средстава имао је Фонд ПИО (90.52%), а најнижи Фонд за запошљавање 32%. Фонд за запошљавање користи само сопствене изворе финансирања и нема трансфера из буџета. Иначе, највећи пораст трансфера из буџета је имао Фонд здравственог осигурања (индекс 429.47%), а најмањи Фонд ПИО (индекс 175.96 %).

У плановима за 2008. годину предвиђени су трансфери из буџета од 197 милиона КМ за подршку свих фондова, чиме ће се учешће буџета у њиховом финансирању стабилизovati на око 20%. Поред предузетих, наставиће се даље реформе које ће обезбедити стварање стабилних, ефикасних и финансијски одрживих фондова здравственог и пензионо-инвалидског система РС.

Приходи ванбуџетских фондова 2004-2008.

Табела 11.

Опис	Остварено			Процј. 2007	План 2008
	2004	2005	2006		
	- милиона КМ -				
Укупни приходи ванбуџетских фондова	639.9	731.7	939.6	939.2	995.9
Фонд здравственог осигурања	214.3	233.8	298.4	321.8	343.0
Фонд ПИО	391.1	459.8	588	567.9	600.2
Фонд за запошљавање	11.5	12.3	15.7	15.2	16.3
Фонд дјечије заштите	23.0	25.8	37.5	34.2	36.4
Властита средства	543.2	593.7	755.9	746.2	798.9
Фонд здравственог осигурања	204.8	215.8	275.9	283.0	303.0
Фонд ПИО	304.7	341.8	433.8	415.9	445.2
Фонд за запошљавање	11.5	12.3	15.7	15.2	16.3
Фонд дјечије заштите	22.2	23.8	30.5	32.1	34.4
Трансфери буџета	96.7	138.0	183.7	193.0	197.0
Фонд здравственог осигурања	9.5	18.0	22.5	38.8	40.0
Фонд ПИО	86.4	118.0	154.2	152.0	155.0
Фонд за запошљавање	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Фонд дјечије заштите	0.8	2.0	7.0	2.1	2.0
	- % -				
Властита средства у приходу	84.9	81.1	80.4	79.5	80.2
Трансфери у приходу	15.1	18.9	19.6	20.5	19.8

Извори: ДОБ 2006-2008., ДОБ 2008-2010., буџети РС 2003-2008., властите калкулације

Влада Републике Српске формирала је комисију за реформу пензијског система која има задатак да предложи стратегију и модел реформе овог система, на начин да се обезбиди дугорочно одржив систем пензијског осигурања. Комисија у свом раду користи и саветнике Свјетске банке и друге домаће и стране консултанте у циљу израде што прецизнијих пројекција макроекономских и демографских кретања у Републици Српској, од чега ће зависити модел реформе.

Републику Српску одликују ниска стопе наталитета и дужи животни вијек, што уз друге проблеме, међугенерациско осигурање чине неодрживим због све већег дефицита Фонда. С тим у вези, РС је већ спровела значајне и суштинске реформе у области обавезног пензијског осигурања, а на реду је увођење добровољног фондовског осигурања, као допуне постојећем међугенерациском осигурању. На приједлог Комисије Влада РС је усвојила смјернице за израду стратегије реформе.

Влада РС је спремна да у пензијску реформу уложи значајна средства из приватизације, како би се покрили транзициски трошкови преласка са једног на други облик пензијског осигурања. Пристигла средства од приватизације Телекома Српске чине 2008. годину идеалном и јединственом за спровођење ове реформе. Као споредне користи које се очекују од ове реформе се могу навести већа акумулација домаће штедње, развој тржишта капитала и развој нових финансијских инструмената, што ће са своје стране значајно утицати на побољшање економског стања у Републици Српској.

2.6. Локална самоуправа

Систем и мрежу локалне самоуправе у Републици Српској чини 62 општине, од којих њих 44 представљају општине које су у цјелини или већим дијелом територије и ранијим општински сједиштем остале у Републици Српској и 18 општина које су основане после примјене Дејтонског споразума. Питања везана за локалну самоуправу су регулисана прописима којим су дефинисана питања везана за уређење самоуправе, начин и услове њиховог образовања, послове, органе, имовину, финансирање и друго.

Осим закона о Буџетском систему (ПДВ, порез на доходак), према одредбама Закона о територијалној организацији и локалној самоуправи, приходи локалне самоуправе укључују: локалне порезе, локалне таксе, локалне накнаде, приходе од имовине, приходе од самодоприноса, приходе од новчаних казни и остале приходе. У складу с наведеним, у наредној табели је дат консолидован преглед општинских прихода за 2007. и 2008. годину, онако како су представљени Документом оквирног буџета за период 2008-2010. година.

На нивоу општина у 2008. години се очекује низак раст укупне потрошње (свега 3.9%) и свих њених компоненти појединачно. Јасна је одређеност Владе РС да кроз пројекте из Развојног програма помогне финансирање мање развијених општина.

Консолидовани биланс општина

Табела 12.

	- Милиона КМ -		2008/07	Структура (%)	
	2007	2008		2007	2008
Приходи					
Порески приходи	382.5	395.0	103.3	69.8	69.4
<i>Индиректни порези</i>	289.5	297.2	102.7	52.8	52.2
<i>Порез на плате и доходак</i>	40.1	43.0	107.2	7.3	7.6
<i>Други порези</i>	52.9	54.8	103.6	9.7	9.6
Непорески приходи	162.5	171.3	105.4	29.7	30.1
Трансфери из буџета	3.0	3.0	100.0	0.5	0.5
Приходи општина	548.0	569.3	103.9	100.0	100.0
Потрошња					
Бруто плате и накнаде	113.1	119.9	106.0	20.6	21.1
Материјални трошкови	118.1	125.2	106.0	21.6	22.0
Трансфери лицима	40.3	48.4	120.1	7.4	8.5
Субвенције	8.4	10.1	120.2	1.5	1.8
Остали текући расходи	112.2	89.4	79.7	20.5	15.7
Капитални расходи	155.9	176.2	113.0	28.4	31.0
Нето домаћа потрошња	548.0	569.2	103.9	100.0	100.0
Ино дуг (камате и аморти.)	0.0	0.0		0.0	0.0
Укупна буџетска потрошња	548.0	569.3	103.9	100.0	100.0

Извор: ДОБ 2008-2010. година, МФРС

Према одлуци Владе Републике Српске о развијености општина у 2007-2008. години,⁴ у наредној табели је представљен број општина према степену њихове развијености, као и њихово релативно учешће у укупном броју општина Републике Српске.

⁴ Сл. гл. РС, 81/07

Број општина према њиховој развијености

Табела 13.

Ниво развијености 2005.	Број општина	%
Развијене општине	12	19.35
Средње развијене општине	13	20.97
Неразвијене општине	20	32.26
Изразито неразвијене општине	17	27.42
Укупно општине у РС	62	100.00

Изразито неразвијене општине чине више од четвртине од укупног броја општина РС, што заједно са неразвијеним даје преко 59% (у 2006. години око 54%). Ово је забрињавајући податак, те ће у наредном периоду бити потребне значајне активности у циљу побољшања наведених показатеља. Активности у наведеном правцу би се могле огледати у измјенама и допунама Закона о територијалној организацији, гдје би се испитала одрживост постојања неких општина. Овом реорганизациом би се смањио број изразито неразвијених општина, односно направила подручја општина које би биле самоодрживе.

Успостављање рационалне и ефикасне организације јединица локалне самоуправе у Републици Српској касни за другим реформским процесима. Постојећа територијална организација јединица локалне самоуправе, наслијеђена из бившег система, не задовољава потребе грађана, није у складу са прихваћеним стандардима Европске повеље о локалној самоуправи, не уважава позитивна искуства земаља у транзицији које су постале чланице Европске Уније и не задовољава одредбе које су у тој области услов потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању.

Постојећа мрежа јединица локалне самоуправе у Републици Српској је успостављена давне 1962. године у бившој СР Босни и Херцеговини. Изнуђене корекције кроз примјену Дејтонског споразума, изведене аутоматским признавањем статуса општине свим дијеловима територије који су остали изван ранијег општинског оквира и ранијег сједишта, мрежу и систем су учинили још мање ефикасним и примјереним савременим стандардима.

Примјена савремених демократских начела, поготово оних да грађанин појединац учествује у одлучивању и одговорности за свој друштвени и социјални положај, тешко је остварива у условима наслијеђеног модела организације локалне управе, са локалним јединицама успостављеним у вријеме када су локалне јединице третиране као "комуналне" организације. По савременим мјерилима, и искуствима других земаља у транзицији, многе наше локалне заједнице, својом величином и садржајем одлучивања (неформалног) примјереније су средњем нивоу власти и, с друге стране, неке мале локалне заједнице нису у стању да испуњавају ни основне функције из своје надлежности.

Присутне диспропорције у величини (у површини, броју становника и економским садржајима), у складу с тим, и надлежностима општина у Републици Српској, више се не срећу ни у једној од двадесетседам чланица Европске Уније, па ни у земљама кандидатима (Хрватска). Јер, један од првих приоритета усклађивања законодавства земаља кандидата за пријем у ЕУ са законодавством ЕУ био је примјена Европске повеље о локалној самоуправи и других правила за уређење односа на локалном и регионалном нивоу.

Проблем оптимализације мреже јединица локалне самоуправе, у складу са правима и потребама грађана и одредбама Европске повеље о локалној самоуправи, не може се више одлагати. Сва истраживања показују да је рјешење у напуштању досадашњег модела великих монотипских општина и прелаз на систем мањих јединица локалне самоуправе, правећи при томе разлику између мањих руралних општина и општина у већим градским центрима. Међутим, извјесно је да за процес комплексне трансформације мреже локалне самоуправе треба доста времена и, стога, неке измјене су неминовне и краћем року, тамо гдје је евидентно да је постојеће стање неодрживо.

Током 2008. године се очекује усвајање Закона о измјенама и допунама Закона о локалној самоуправи, чиме ће се ријешити неки од наведених проблема и прецизирати односи на релацији извршни орган - скупштина општине. Такође, пажња ће бити посвећена побољшању процедура за избор начелника одјељења, као и побољшању поступка административног надзора Владе над одлукама које доносе општински органи.

2.7. Управљање јавним дугом

Управљање јавним дугом чине политике и процедуре задуживања, кориштење прибављених средстава и њихово евидентирање, те редовно сервисирање обавеза по задужењима. Због тога управљање јавним дугом и у 2008. години, остаје један од важнијих аспеката Владиних приоритетних политика.

Политика Владе Републике Српске, заснива се на намјери да се обухвате и ревидирају нагомилане обавезе, те приступи стратешком планирању динамике измирења дуга, како се не би угрозила фискална стабилност. У складу с тим, првенствено се приступило обезбјеђењу исплата обавеза из буџетских средстава у складу са могућностима.

Процијењени износ укупног јавног дуга од 3.037,5 мил. КМ, са учешћем унутрашњег дуга од 50,8 % (унутрашњи дуг од 1.542,5 мил. КМ) је изузетно оптерећење јавних прихода.

Доношењем Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске (Сл. гл. РС; 63/04, 47/06 и 68/07), створени су услови за већу буџетску стабилност, бољи пословни амбијент и повољан кредитни рејтинг.

Преостали унутрашњи дуг, чије измирење је предвиђено емисијом обвезница, се односи на:

- опште обавезе – настале до 31.12.2002. године (обавезе према добављачима, обавезе по извршним судским одлукама, обавезе настале по основу Закона о почетном билансу стања у поступку приватизације државног капитала у предузећима и остале опште обавезе),
- стара девизна штедња – настала до 31.12.1991. године и
- накнаде материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава – од 20.05.1992-19.06.1996. године.

У 2008. години су предвиђене емисије дужничких обвезница и то према следећем терминском плану (и то најкасније до):

- за обавезе по основу старе девизне штедње – 31. март 2008. године,
- за накнаде материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава – 30. јун 2008. године,
- за обавезе по извршним судским одлукама, обавезе настале по основу Закона о почетном билансу стања у поступку приватизације државног капитала у предузећима и остале опште обавезе – 31. децембар 2008. године.

Укупан спољни дуг Републике Српске износи око 1,495 мил. КМ, од чега стари дуг до 02.04.1992. године, износи 879.9 мил. КМ, а нови дуг од 14.12.1995. године, износи 615.1 мил. КМ.

Законом о задуживању, дугу и гаранцијама (Сл. гл. РС, 30/07), уређена је област краткорочног и дугорочног, унутрашњег и спољног задуживања и издавања гаранција Републике Српске и општина, што заједно са постојећим законима из области буџетског система, чини cjеловит правни оквир за унапређење и контролу буџетске дисциплине. Такође, успостављен је правни оквир за задуживање РС и општина путем емисије дужничких хартија од вриједности, као једног од два основна начина задуживања.

3. ПОСЕБНЕ ПОЛИТИКЕ

3.1 Структурне реформе у 2007. години

Да би испунила своје обавезе у будућим интеграцијама у шире тржишно окружење и припремила своју привреду за савремене услове пословања, Влада ће наставити структурне реформе и у 2008. години, руководећи се принципима и стандардима који су усвојени у ЕУ. У том смислу, због значаја за све области привређивања, посебна пажња ће бити посвећена политикама конкуренције, државне помоћи, јавних набавки, стандардизације производа, интелектуалне својине и заштите потрошача.

3.1.1. Политика конкуренције

Политика конкуренције представља основу за тржишну утакмицу и подразумева:

- стварање конкурентске тржишне структуре,
- побољшање макроекономског окружења за пословање предузећа,
- јачање институционалног и правног система земље и
- подизање технолошког капацитета привреде.

Опредјељења политике конкуренције ће бити реализована кроз цјелокупну активност свих органа РС, а детаљније су описана у читавом овом документу. Посебна пажња ће се посветити:

- функционисању органа за заштиту конкуренције и примјени активних мера антимонополске политике;
- унапређењу пословне и инвестиционе климе;
- афирмацији зоне слободне трговине у региону југоисточне Европе;
- динамичном расту малих и средњих предузећа;
- рационализацији и повећању ефикасности државне управе;
- повећању улагања у инфраструктуру;
- подстицању извоза;
- унапређењу правног система и јачању владавине права;
- борби против корупције и организованог криминала;
- подизању ефикасности корпоративног управљања;
- повећању улагања у истраживање и развој, предузимању нецјеновних мера за подизање конкурентности, као што су повећање иновативности производа и услуга, квалитета производа и увођење нових производа, дизајнирање, увођење свјетских стандарда и сл.

3.1.2. Основе политике државне помоћи

Циљ политике државне помоћи привреди је убрзани привредни развој, јачање конкурентности, равномјеран регионални развој и подстицање развоја утврђених приоритета. Основе политике државне помоћи, када се говори о привреди РС, разрађене су у оквиру Развојног програма РС 2007-2010. и Стратегуји ИРБ. Ова помоћ до сада је реализована у више сектора, а посебна пажња у 2008. години ће бити посвећена:

- усмјеравању државне помоћи у развој малих и средњих предузећа и предузетништва,
- усмјеравању државне помоћи у пољопривреду, водопривреду и шумарство у складу са преузетим међународним обавезама,
- усмеравању државне помоћи у равномјеран регионални развој и подстицање развоја неразвијених подручја РС,
- промјени структуре, односно повећње учешћа хоризонталне помоћи (стварању нових облика подршке истраживањима и развоју, ширењу технолошких достигнућа,

јачању међународне научне и стручне сарадње), а смањењу учешћа секторске помоћи.

Активности политике државне помоћи реализоваће се кроз:

- успостављање свеобухватног пописа (инвентара) постојећих државних помоћи и припрему базе података о државној помоћи,
- доношење Закона о систему контроле државне помоћи,
- формирање Фонда за регионални развој Републике Српске;
- израду мапе регионалне помоћи која је усклађена са статистичком номенклатуром територијалних јединица;
- израду анализе трошкова и користи ради сагледавања дугорочних ефеката предузетих мера.

3.1.3. Политика јавних набавки

Политика јавних набавки ће бити усмјерена на ефикасну употребу јавних средстава и подстицање конкурентности и равноправности понуђача у поступцима јавних набавки. Република Српска има значајна искуства са стандардима ЕУ и Свјетске банке у овој области, а стечена су и извјесна искуства у регулисању јавних набавки на нивоу БиХ и спровођењу усвојене регулативе. Чини се да су од преласка на регулативу БиХ злоупотребе и избјегавање стандарда у јавним набавкама порасле, а корупција постала раширенија.

Покренута је иницијатива за подизање ефикасности система јавних набавки на нивоу РС. Главна служба ревизије и други органи који се баве контролом јавних набавки ће припремити анализе стања и приједлоге мјера које требају предузети органи РС за досљедно провођење стандарда у политици јавних набавки.

3.1.4. Политика у области стандардизације производа

Политика у области стандардизације производа ће се заснивати на убрзању процеса хармонизације стандарда и усвајања техничких прописа и повећању одговорности произвођача за безбједност производа. Законодавство из ове области је највећим дијелом у надлежности БиХ и извршено је или се врши усклађивање са стандардима ЕУ. У РС је од посебног значаја активност тржишне инспекције на откривању производа који нису усаглашени са захтјевима из директива ЕУ, у складу са Законом о заштити потрошача.

Политика Владе је да се помогне предузећима да достигну неопходне стандарде.

3.1.5. Политика у области интелектуалне својине

Политика у области интелектуалне својине подразумијева ефикасну заштиту права интелектуалне својине, надзор на тржишту и борба против пиратерије и фалсификовања. И у овој области је донесен велики број прописа усклађених са стандардима ЕУ, а уочавају се и први резултати. Област интелектуалне својине захтијева прецизну анализу стања и припрему свих институција, а посебно правосуђа, за примјену међународних стандарда, јер је свијест о штетности пиратерије за економију још увијек недовољно развијена.

3.1.6. Политика заштите потрошача

Политика заштите потрошача у условима тржишне економије је изузетно значајна и неминовна, а заснива се на успостављању јединственог система заштите потрошача на свим нивоима, јачању институционалне сарадње у овој области и унапређивању информисаности потрошача. Заштита потрошача у РС је недовољна и неопходна је припрема и усвајање Програма заштите потрошача који ће садржавати

- утврђивање услова и критеријума за организовање потрошача;
- активно укључивање организација потрошача у остваривање свих права потрошача;
- образовање потрошача о правима, обавезама и заштити потрошача на различитим нивоима;
- развој интегрисаног информационог комуникационог система заштите потрошача;
- унапређивање рада инспекцијских служби.

Заштита потрошача је нераскидиво везана за промет роба и услуга па је конкретније разрађена у оквиру сектора трговине.

3.2 Политике реалног сектора

Структурне реформе реалног сектора проводиће се кроз приватизацију и реструктурирање сектора, развој малих и средњих предузећа и побољшање пословног и инвестиционог амбијента.

3.2.1. Приватизација и реструктурирање предузећа

Процес приватизације у Републици Српској улази у своју десету годину и до сада је нешто више од двије трећине државног капитала приватизовано. Година 2007. је била успјешна, нарочито са аспекта организације, примјене нових метода продаје и остварених приватизационих прихода:

- Измијењен је и допуњен Закон о приватизацији државног капитала у предузећима, како би се омогућио успјешнији процес;
- Почео је са радом Акцијски фонд који је преузео управљање портфељом акција у 273 предузећа и удјелима у 138 у некорпоративних предузећа (стање 30.09.2007. године);
- Почео је са радом Фонд реституције са акцијама и удјелима у 830 предузећа (на дан 30.09.2007. године);
- Извршена је приватизација предузећа Телеком Српске АД Бања Лука и Нафтне индустрије Републике Српске;
- У току су тендери за: Трудбеник АД Добој, Глас Српске АД Бања Лука, Глас Српске-трговина АД Бања Лука, Глас Српске-графика АД Бања Лука и Пољопривредни завод АД Добој;
- До краја 2007. године планирају се путем берзе понудити на продају пакети акција у 30 предузећа;
- "Чајавец алатница" је објавио позив за ESOP;
- Отпочео је процес ревизије приватизације.

Резултати приватизације - стање на дан 31.10.2007. године

Табела 14.

Опис	КМ	%
Укупан износ државног капитала на дан 30.06.1998.	8,642,472,799	
Признате уплаћене дионице	365,224,429	
Државни капитал за приватизацију	8,277,248,370	100.00
Укупан износ државног капитала приватизован свим методама приватизације	5,596,246,075	67.61
Остатак државног капитала за приватизацију	2,681,002,295	32.39

Приходи остварени приватизацијом - стање на дан 31.10.2007. године

Табела 15.

Резултати	2007	Укупно
Број приватизованих предузећа	12	691
Остварени приходи продајом државног капитала (мил.КМ)	1,515,443,680	1,752,017,598
<i>Стара девизна штедња</i>	0	181,902,356
<i>Готовина</i>	1,515,443,680	1,570,115,242

Извор: Дирекција за приватизацију

Пројекат приватизације треба наставити замаха и снагу из 2007. године да би се ефикасно окончао. У 2008. години активности Владе ће бити усмјерене на убрзање приватизације преосталог дијела државног капитала у предузећима РС, што подразумева:

- израду плана приватизације државног капитала у преосталим неприватизованим, прије свега стратешким предузећима;
- доношење стратешких одлука везаних за предузећа гдје се жели да државни капитал остане неприватизован;
- дефинисање предузећа у којима није могуће извршити приватизацију са приједлогом рјешења њиховог статуса;
- утврђивање стратегије приватизације за јавна предузећа и медије;
- учествовање у процесу реструктурирања неприватизованих предузећа (иницирање поступка реструктурирања путем представника државног капитала у предузећима као и савјетодавна, стручна и друга помоћ предузећима у поступку реструктурирања);
- провођење Закона о ревизији приватизације (контрола и преиспитивање до сада проведених приватизационих поступака у случајевима када се сумња на постојање одређених неправилности);
- пуно функционисање Инвестиционо-развојне банке РС;
- успостављање ефикасног управљања акцијама Акцијског фонда РС, Фонда за реституцију и Фонда ПИО РС, те њиховим активним учешћем на тржишту капитала;
- интензивније укључивање тржишта капитала у пројекат приватизације;
- адекватно социјално збрињавање радника који у поступку приватизације остану без посла.

Одобрен је захтјев за реструктурирање поднешен од стране Хидроградње АД И. Сарајево, а највљени су захтјеви од стране предузећа: УНИС ФЕРОС, ФАМОС, Житопродукт и, Медицинска електроника. Да би предузећа могла опстати у све већој конкуренцији на домаћем, а поготово успјешно се носити са конкуренцијом на иностраном тржишту, наставиће се њихово власничко, тржишно, управљачко, организационо и финансијско реструктурирање у складу са стандардима ЕУ и усвојеним Стандардима управљања акционарским друштвима. У 2008. години ће почети рад на пројекту "Убрзање реструктурирања предузећа у РС кроз управљање постојећим портфељом приватизационих инвестиционих фондова".

Број стечајева и ликвидација предузећа из портфеља Акцијског фонда је 172 на дан 30.10.2007. године. Без обзира што нема поузданих анализа првих резултата стечаја и ликвидације, већ је уочено да су велики проблеми недостатак искуства из ове области, мањак стечајних судија и управника и спор и дуг процес стечаја и ликвидације. Дуготрајни

и скупи стечајни поступци отежавају стварање здравих пословних субјеката, чиме се значајно успорава спровођење започетих реформи и остварење веће привредне активности. У 2007. години су усвојене измјене и допуне Закона о стечају, које би требале олакшати рјешавање уочених проблема у стечају.

Влада ће у 2008. години организовати истраживање којим ће се **анализирати постојећа искуства и предложити мјере за унапређења процеса стечаја и ликвидације**, како би сви заинтересовани брже наплаћивали своја средства од предузећа која немају шансу на тржишту и уложили их у друга, она која су успјешна. Унапређењем самог стечајног поступка убрзаће се процес одстрањивања несолветних, неконкурентних предузећа са тржишта, ефикасност ће учинити предузећа конкурентнијим, што ће стварати добру пословну климу за привлачење инвестиција и активније запошљавање.

У 2008. години, Влада ће наставити са активностима из претходног периода везаним за унапрђење пословног амбијента у Републици Српској, те на основу анализе услова привређивања предложити даље **мјере којима ће се отклонити запрете** већем учешћу страних предузетника (капиталом и знањем) у организацији производње на тржишту РС и наступу домаћих предузећа на страним тржиштима.

3.2.2. Подстицање развоја малих и средњих предузећа и предузетништва

Већина држава очекује управо од предузетништва рјешење једног од највећих проблема данашњице - високог степена незапослености, јер искуства многих земаља показују да је практично, незамјенљив пут ка модерном друштву. Предузетништво се огледа у стварању што већег броја малих и средњих предузећа (МСП) и у реструктурирању постојећих, са циљем укључивања што већег броја људи да активно учествују на своју животну судбину, при чему нова и настајућа предузећа остварују велики дио иновативних производа који мијењају начин рада и живота и тако остварују већину нових радних мјеста.

Резултати Републике Српске на пољу успостављања услова за предузетништво (у складу са Европском повељом за МСП) могу се сажети у:

- Приступ Повељи ЕУ за мала и средња предузећа,
- Створени законски оквири за развој предузетништва,
- Основане институције за развој предузетништва, и функционишу:
 - Развојна агенције Републике Српске,
 - 17 локалних развојних агенција и
 - Три регионлне развојне агенције, (као резултат регионалних иницијатива)
- Усвојен документ Стратегија развоја МСП у РС, за период 2006 - 2010. година,
- Обезбијеђена средства у Развојном програму Републике Српске за подстицање развоја предузетништва и малих и средњих предузећа у износу 168 милиона КМ.

Основни стратешки циљеви у овој области су: повећање броја МСП, повећање укупног броја запослених у сектору МСП, повећање конкурентности МСП у циљу јачања њиховог извозног потенцијала и степена интернационализације и повећање учешћа МСП-а у бруто додатој вриједности. Ближи, оперативни циљеви су:

- јачање финансијске подршке МСП и предузетништва,
- убрзање поступка и смањење трошкова регистрације пословних субјеката,
- јачање институционалне подршке развоја МСП,
- стварање и развој предузетничке инфраструктуре,
- партнерство и кластеризација МСП,
- образовање предузетника,
- јачање иновативне и технолошке конкурентности МСП,
- јачање улоге информационо-комуникационих технологија у развоју МСП и
- интернационализација МСП.

Влада ће анализирати остваривање циљева у једногодишњем периоду и донијети потребне одлуке за реализацију стратегије у 2008. години.

3.2.3. Побољшање пословног и инвестиционог амбијента

Побољшање пословног и инвестиционог амбијента је један од континуираних задатака Владе и Народне скупштине РС. Најважније достигнуће у овој области је политичка стабилност и повољан имиџ РС који се гради у последње вријеме.

У току 2007. државни органи РС су реализовали неколико важних активности:

- Доношење и почетак реализације Развојног програма Републике Српске 2007-2010.;
- Усвојена је стратегија Инвестиционо-развојне банке у којој су усвојени приоритети за финансирање пројеката из средстава којима ова институција управља;
- Отклањање препрека при регистрацији предузећа, запошљавању, извозу, трансферу репатријацији профита, обезбеђивању правне заштите и коришћењу услуга финансијског сектора ("гиљотина прописа");
- Скраћивање административних процедура за регистрацију предузећа, поједностављивање поступка добијања дозвола за обављање послова, лиценци и сертификата;
- Анализирано је стање и предложене подстицајне мјере за додатно запошљавање радника са Завода за запошљавање,

У току 2008. државни органи РС ће наставити већ наведене и радити на реализацији и нових активности:

- Доношење годишњих акционих планова са мјерама за побољшање инвестиционе климе,
- Усвојити подстицајне мјере за додатно запошљавање радника са Завода за запошљавање,
- Анализа ефеката увођења концесија као модела сарадње приватног и јавног сектора,
- Израда стратегије подстицања страних улагања,
- отклањање препрека везаних за власништво над земљиштем унапређењем закона о државном премјеру и катастру непокретности и формирањем статистичке базе података о земљишту доступном за градњу и развој,
- Уклађивање Закона о раду са Стратегијом подстицања и развоја страних улагања и даље унапређивање политике запошљавања,
- Спровођење Акционог плана за отклањање административних препрека за страна улагања од стране свих надлежних министарстава,
- Програм накнадне бриге о улагачима ("After Care" програм)
- Примјенити ће се искуства развијених земаља у погледу развоја коморског система и предложити мјере његовог унапређења у погледу веће подршке предузетницима.

3.2.4. Подстицање извоза и страних директних инвестиција

Област спољнотрговинских односа је већим дијелом у надлежности БиХ, одосно Министарства за вањску трговину и економске односе, које је припремило 52 мјере у "Плану мјера за повећање конкурентности Б-Х економије". У значајној мјери на област утиче и Спољнотрговинска комора БиХ. Због тога институције РС имају обавезу да се изборе за повољан положај предузећа РС у спољнотрговинској размјени и адекватно кориштење средстава и мјера које се предузимају на нивоу БиХ, као и приближавање институција корисницима из РС.

У Извјештају о глобалној конкурентности Свјетског економског форума, Босна и Херцеговина се налази на 89. мјесту од 125 земаља које су узете у обзир. У Индексу пословне конкурентности, БиХ је на 96. мјесту од 121 земље. Што се тиче извјештаја о глобалној конкурентности БиХ је претпоследња од земаља у Југоисточној Европи, испред Албаније. На листи индекса пословне конкурентности, БиХ је најслабије рангирана земља Југоисточне Европе (Албанија није била обухваћена). Република Српска није посебно анализирана, али се по аналогији може закључити да је стање слично.

Поред проблема конкурентности, извозници из РС, односно БиХ се сусрећу са бројним царинским и нецаринским баријерама у земљама у које извозе и потребна им је помоћ у њиховом уклањању, у чему им може помоћи само држава.

Тржиште РС, односно БиХ, је мало и не пружа довољно простора за развој привредних субјеката. Непосредна страна улагања су неопходна за раст привреде, не само због недостатка домаћег капитала, већ и због унапређења корпоративног управљања и трансфера нових технологија за подизање нивоа знања, обезбеђивање извозних тржишта и унапређивање пословања домаћих предузећа.

Све напријед наведене мјере у оквиру реалног сектора ће подстицати и извоз и стране директне инвестиције, али због свог значаја за рјешавање спољнотрговинског дефицита и развоја привреде уопште, неопходно је:

- Интензивирати активности на спровођењу директива новог приступа у складу са Програмом преузимања техничких прописа и Планом активности којег је усвојило Савјет министара БиХ и донијети недостајуће законске привредно-системске прописе и стандарде (ISO норме система управљања квалитетом 9001, 14000 и 22000; остале норме система управљања НАССР, OSHAS 18000) и друге provedбене акте усклађене са директивама ЕУ и правном регулативом ЕУ уопште (acquis communautaire) тиме ГААТ-а и WTO, укључиво и Споразум СЕФТА-е који регулишу односе у међународној размјени а тиме и на домаћем тржишту;
- Успоставити све институције за контролу техничких захтјева на начин да њихови сертификати буду међународно признати и да тако извозници не буду изложени додатним трошковима и дугим процедурама додатног сертификарања (Ветеринарска управа БиХ, Заводи за здравствену заштиту хране, друге контролно-мјерне институције) и приближити те институције корисницима из РС;
- Подстицање извоза у региону ЈИЕ путем пуне имплементације Споразума о слободној трговини (СЕФТА);
- Покренути иницијативу за укидање царине на сировине и средства рада који се не производе у земљи;
- Побољшање правног оквира (регулаторна анализа прописа) за подстицање инвестирања у циљане секторе („greenfield“ инвестиције) и израда стратегије подстицања извоза;
- Директни утицаји на извозна предузећа (помоћ у развоју и прилагођавању производа техничким прописима и међународним стандардима (како би добили сертификат квалитета), подршка развоју тржишта и промоцији извозне понуде и др.);
- Јачање подршке институција Републике Српске извозницима (финансирање производа за извоз кроз нове финансијске институције основане од Владе РС);
- Јачање институционалних механизма стварања и повезивања извозних удружења и асоцијација.

3.3 Политике финансијског сектора

3.3.1. Финансијска тржишта (берза)

Тржиште капитала Републике Српске у првом и самом почетку другог квартала 2007. године је забиљежило прави бум, да би након тога дошло до повлачења инвеститора, значајног смањења обима трговине и пада вриједности берзанских индекса. Почетом новембра 2007. године вриједност берзанског индекса РС (БИРС) је пала на 2,450.16 КМ, што је испод вриједности коју је индекс имао почетком године (2,731.97 КМ). Највишу вриједност БИРС током 2007. године је имао 26.04.2007. године, када је био достигао вриједност од 5,218.18 КМ.

Тренд општег пада цијена и обима трговања је присутан и на берзама у окружењу, што је имало утицаја и на Берзу у РС. Међутим, сматра се да је ниво пада цијена достигао своју крајњу градницу, те се током 2008. године очекује стабилизација. Уколико се има у виду приватизација нафтног сектора РС и најављени почетак производње, а самим тим и пораст вриједности акција предузећа из овог сектора која би могла имплицирати и пораст вриједности других акција, оваква очекивања нису нереална.

Усвојени сет закона из области тржишта капитала ће допринијети да тржиште испуни функцију алокатора капитала у најпрофитабилније и најбоље пројекте који понуде привредни субјекти и да се кроз емисију обвезница, али и акција, створи алтернатива банкарским кредитима, што ће позитивно утицати и на стабилизацију на тржишту капитала.

Дужничке хартије од вриједности. Усвајањем Закона о задуживању, дугу и гаранцијама у 2007. години стекли су се предуслови за емитовање владиних и општинских обвезница Републике Српске. У 2008. години Влада РС ће према Закону о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга РС емитовати обвезнице РС по основу унутрашњег дуга. Усвајањем закона о унутрашњем дугу и гаранцијама, стекли су се предуслови за емитовања обвезница општина Републике Српске, у чему предњачи Град Бања Лука. Влада РС ће заједно са осталим институцијама (Инвестиционо – развојна банка, Комисија за хартије од вриједности, Бањалучка берза) извршити промоцију могућности емитовања муниципалних обвезница, те едукацију у вези припреме емисије истих. Неке су већ најављене.

Јавна понуда акција на тржишту капитала. Позитивна искуства из окружења (примјер ИНЕ у Хрватској) су добра препорука да се анализира могућност јавне понуде акција стратешких предузећа (Електропривреда РС), како би се кроз нови власнички капитал финансирани развојни пројекти тих предузећа (градња нових производних капацитета – мини хидроелектране).

Поред тога, Влада РС ће заједно са институцијама тржишта капитала, извршити промоцију јавне понуде акција за приватна предузећа који имају развојне циљеве, како би кроз власнички капитал ширили пословање и утицали на општи привредни развој. Финансирање раста предузећа кроз власнички капитал у односу на дужнички има низ предности, те се очекује да Инвестиционо – развојна банка пружи подршку предузећима која имају развојне циљеве кроз докапиализацију, односно куповину акција у примарној понуди.

Корпоративне обвезнице. Током 2007. године је дошло до емисије првих дугорочних корпоративних обвезница у РС и БиХ од стране предузећа “Дувапласт” из Какмужа, општина Петрово. Издавање обвезница је повољнији начин задуживања од подизања банкарских кредита јер се не захтијева хипотекарно обезбјеђење. За очекивати је да ће и друга предузећа у РС предузети кораке у овом правцу, обзиром на чињеницу да је емитовање корпоративних обвезница већ увелико пракса код западних компанија.

Промоција тржишта капитала. Влада РС ће заједно са институцијама тржишта капитала начинити програм промоције тржишта капитала РС домаћим и страним инвеститорима. Промоција би се требала одвијати на два нивоа:

- Први ниво је промоција тржишта капитала, законских рјешења, могућност оснивања инвестиционих фондова, повољне пореске политике;
- други ниво је промоција улагања у конкретна предузећа (при примарној емисији ХОВ) и то ће се радити заједно са предузећима који имају развојне пројекте и којима је потребан капитал.

3.3.2. Банкарство

Централна банка и монетарна стабилност. Централна банка Босне и Херцеговине својом монетарном политиком и на основу токова капитала из иностранства континуирано успијева да увећа девизне резерве. С тим у вези, крајем септембра 2007. године девизне резерве су достигле ниво од 6,47 млрд КМ, док се штедња грађана на нивоу БиХ, а услед стабилности домаће валуте од 2000. године повећала за око шест пута. Влада РС подржава активно вођење политике обавезне резерве као инструмента одржавања неопходне ликвидности банкарског система.

У 2007. години потписан је споразум о клирингу међународних плаћања са Србијом и Црном Гором, а то је почетни корак који ће се десити међу свим земљама потписницама СЕФТА. Све новчане трансакције ће се поравнати између монетарних институција и на тај начин ће се значајно смањити трошкови тих трансакција.

Савјет министара БиХ заједно са органима управљања Централне банке БиХ треба да анализира могућност дефинисања излазне стратегије из режима валутног одбора, како би се омогућило спровођење и монетарне и фискалне политике, које су само у симбиози успешне полуге макроекономске стабилизације. Једна од могућих стратегија, а истовремено и највјероватнија, јесте одржавање постојећег режима до прикључења Европској монетарној зони.

Сектор комерцијалног банкарства. У претходном периоду је извршена потпуна реформа банкарског сектора РС. Банкарски сектор Републике Српске наставља позитивне трендове у свим сегментима пословања, што ће допринијети даљој стабилизацији и јачању укупног друштвено-економског система. Потврђује то и стални раст штедње грађана у банкама.

У РС сједиште има десет лиценцираних банака и седам филијала-организационих дијелова из ФБиХ, мада се и даље наставља мијењање власничке структуре у банкама.

Према полугодишњем извјештају Агенције за банкарство РС од 30.06.2007. године, каматна маржа у банкарском сектору Републике Српске износи 5.41%, док се овај показатељ у банкарским системима развијених земаља креће од 0.5 до 3.5%. Потребно је да власти Републике наставе са уређењем институционалних претпоставки у сврху побољшања услова инвестирања и пласмана средстава, како би се **ризик земље** (*енг. Country risk*) смањио, а тиме активне каматне стопе (у односу на EURIBOR) и каматна маржа.

Током полугодишњег периода билансна сума банкарског сектора РС је у односу на 2006. годину порасла за 51%. Дошло је до прилива новчаних средстава од продаје државног капитала, а акционарски капитал је ојачан и новим емисијама.

У власничкој структури акционарског капитала 99% је заступљен приватни, а само 1% државни капитал. У структури приватног капитала 85% је страни, а 15% је домаћи капитал.

Банке у РС константно раде на усклађивању пословања са захтјевима Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, те је у том погледу постигнута систематичност и унапријеђена сарадња са другим надзорним и контролним институцијама. Осим тога, све банке које послују у РС посједују сертификат о чланству у Програму осигурања депозита.

У наредном периоду се, услед стварања повољнијег економског амбијента и ефикаснијег дјеловања свих дијелова система, очекује даљи напредак и јачање банкарског сектора, што ће дјеловати подстицајно и на привреду. Потребно је даље праћење међународних банкарских стандарда, њихово инкорпорирање у домаће прописе и адекватно праћење примјене истих.

У циљу заштите потрошача и транспарентног рада банака, банке су обавезане да израчунавају и објављују ефективне каматне стопе на примљене депозите и одобрене кредите.

Да би банке у наредном периоду имале боље показатеље пословања, неопходно је њихово даље капитално јачање, у смислу адекватног праћења раста активе. Посебну пажњу треба посветити квалитету активе, њеном реалном исказивању и интензивнијем праћењу, због издвајања адекватних резерви за потенцијалне губитке. Потребно је даље праћење међународних банкарских стандарда, њихово инкорпорирање у домаће прописе и адекватно праћење примјене истих.

У наредном периоду потребно је јачати капацитете унутар банака за управљање свим видовима ризика (кредитни, тржишни, валутни, везан за земљу и други), наставити усклађивати банкарску регулативу са Базелским принципима и смјерницама Европске уније, унаприједити супервизију банкарског сектора за контролу тржишног ризика у банкама и ризика из небанкарских активности.

Микрокредитне организације. Примјеном Закона о микрокредитним организацијама у 2007. години створени су предуслови за оснивање и развој микрокредитних друштава, као новог облика организовања микрокредитних инстиција са већом финансијском снагом и ширим асортиманом кредитних производа. С друге стране, Законом о штедно-кредитним организацијама омогућено је оснивање финансијских организација на бази добровољног чланства интересно повезаних лица ради унапређења њиховог социо-економског положаја.

У циљу даљег развоја и унапређења контроле и надзора финансијског сектора укључујући банкарски сектор, сектор осигурања и тржиште хартија од вриједности те смањења регулаторне арбитраже, биће унапређена координација надзорних органа. Ова координација биће усмјерена ка успостављању ефикасних механизма комуникације и усаглашавања политике надзора и контроле појединачних супервизора. У средњерочном периоду биће сагледана и оправданост успостављања супервизије на потпуно новом концепту по узору на моделе европских регулатора са консолидованом супервизијом свих сегмената финансијског сектора, како банкарског, тако и сектора осигурања, лизинга, микрокредитних, штедно-кредитних и других организација, на нивоу РС.

3.3.3. Лизинг и фондови

Лизинг. Доношењем Закона о лизингу Републике Српске (Сл. гл. РС, 70/07), привредно-правни посао лизинга је добио правно утемељење. Овим законом се стварају услови за здраву конкуренцију на тржишту финансијских услуга, проширење капиталних инвестиција, развој привредних субјеката, а посебно малих и средњих предузећа, што све заједно треба да допринесе оживљавању привреде и њеном убрзаном развоју.

У 2008. години Агенција за банкарство Републике Српске донијеће проведбене прописе из своје надлежности, у складу с којим ће даваоци лизинга пословати на подручју РС. Такође, даваоци лизинга и стране укључене у послове лизинга пословаће у складу са новим правним оквиром, када ће се и сачинити прве анализе стања у овој области.

Фондови

Пензијски фондови. Током 2007. рађено на стратегије реформе пензијско-инвалидског осигурања и вршене су припреме, а у 2008. години се очекује доношење сета прописа из области пензијског и инвалидског осигурања којима ће се, поред постојећег обавезног

међугенерациског пензијског осигурања, успоставити и добровољно фондовско пензијско осигурање. Од постојећег портфелја фонда ПИО насталог приватизацијом државог капитала у предузећима, формираће се затворени инвестициони фонд. Реформа пензијског система Републике Српске усмјерена је ка успостављању дугорочно одрживог пензијског система, а транзициски трошкови реформе биће подржани, у значајном дијелу, средствима из приватизације. Циљ је да пензијски фондови додатно подстакну акумулацију домаће штедње и даљи развој тржишта капитала РС.

Приватизациони **инвестициони фондови**, настали реализацијом пројекта приватизације државог капитала у предузећима, дали су значајну улогу у почетним активностима развоја тржишта капитала и унапређењу корпоративног управљања у приватизованим предузећима. Према постојећим законском рјешењима, њихово функционисање у садашњем организационом статусу је могуће најкасније до краја 2007. године, када би се требали трансформисати у инвестиционе фондове затвореног типа, што су они и учинили на вријеме.

У 2007. години су основани први отворени инвестициони фондови ("Nimako trend", "Advantis Qualifid 1"). Очекује се да ће и у наредном периоду, у складу са новим законима, доћи до оснивања нових отворених инвестиционих фондова и друштава који њима управљају, те да ће исти својим улагањима на финансијском тржишту допринијети:

- оснивању нових предузећа и отварању нових радних мјеста, купујући власничке хартије од вриједности тих предузећа;
- развоју локалних власти, купујући од њих обвезнице којима локалне заједнице финансирају изградњу инфраструктурних објеката;
- финансирању јавних инвестиција и отплате унутрашњег дуга кроз куповину обвезница које емитује држава;
- бржем укључивању у међународне токове капитала, али и укључивању у међународну конкуренцију, као и
- изградњи и куповини кућа, станова и осталих облика некретнина, инвестирањем у разне облике хипотекарних хартија од вриједности.

И даље ће се подржавати и подстицати независност и самосталност институција надзора финансијског тржишта, те промовисати заштита интереса инвеститора, нових финансијских инструмената као и привлачење страних инвеститора.

3.3.4. Осигурање

У 2007. и 2008. години биће извршено релиценцирање осигуравајућих друштава која су у предстојећем периоду дужна ускладити своје пословање са одредбама нових прописа из области осигурања. Такође, очекује се да Агенција за осигурање Републике Српске, као релативно млада надзорна институција, оствари регулаторне циљеве и надзорну функцију због које је основана, а посебно у домену:

- контроле и побољшања благовремености исплате штета од осигуравајућих друштава;
- контроле адекватности формирања техничких резерви;
- ефикасније наплате спорних потраживања осигураника од осигуравајућих друштава формирањем омбудсмана у осигурању, што је у функцији остваривања стратешког циља заштите осигураника и
- евиденције и контроле рада посредника и заступника у осигурању.

У структури премије и даље се очекује повећање премије животног осигурања, а планиране реформе у области пензијског и здравственог осигурања компатибилне су с овим очекивањима и имаће одраз на дисперзију врста осигурања код осигуравајућих друштава.

3.4 Политике сектора људских ресурса

3.4.1 Запошљавање и тржиште рада

Најслабије тачке данашње етапе економског развоја РС су висока стопа незапослености и високи спољнотрговински дефицит.

Након дужег периода изражених осцилација, условљених негативним ефектима приватизације, тржиште рада се постепено стабилизује и осјећа се појачана динамика запошљавања. Послије рекордног повећања броја запослених у 2006., број запослених расте и у 2007. години. Данас је у Републици Српској запослено око 267 хиљада радника, на Заводу запошљавање на посао чека око 133 хиљада лица, што чини радни контингент од око 400 хиљада лица. Стопа запослености становништва старости између 15 и 65 године је 24.6%, стопа незапослености 33.7% и стопа активности радно способног становништва око 38%.⁵

Турбулентна кретања на тржишту рада, праћена и бројним приватизационим проблемима, довела су до радикалних промјена у гранској структури запослености. Број запослених у услужним дјелатностима у 2006. години је премашио двије трећине укупне запослености (66.8%), што одговара гранској структури запослених у другим земљама у транзицији па и структурним карактеристикама запослености старијих чланица ЕУ.

Прерађивачка индустрија је привредна дјелатност гдје и даље постоје резерве непродуктивне радне снаге, што се огледа у њеном већем учешћу у укупној запослености него у укупном бруто домаћем производу, а то значи да процес транзиције и преструктурирања овдје није довршен и да индустрија не може поднијети међународну конкуренцију ни на домаћем тржишту нити у извозу.

Процент учешћа жена у укупној запослености креће се око 42%, што одговара проценту учешћа жена у укупној запослености у другим европским земљама. Око једне четвртине укупне запослености чине предузетници и лица код њих запослена, међу којима су жене више од половине.

У последње три године стабилизује се контингент новопријављених лица и оних који се годишње бришу са евиденције по разним основама, а расте број лица која су добила запослење. Међутим, због рада на црно за три године искључено је само 1,211 лица.

На старосну скупину која чини тзв. примарну радну снагу (25-54 године) отпада више од 85% укупно незапослених и проценат ове старосне групе расте, опада учешће младих (15-24 године), а у порасту је учешће оних најстаријих (55-65 година), са 4.9 % на 6.5%.

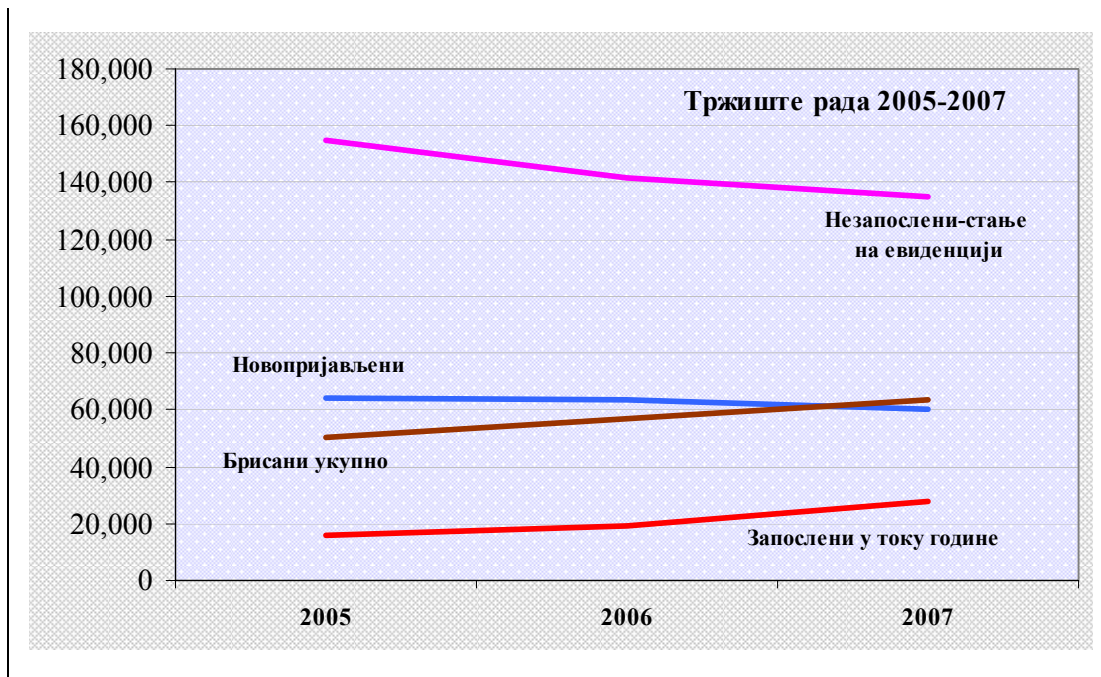
Кретање на тржишту рада у периоду 2005 – 2007. година

Табела 16.

	Незапослени - стање		Запослени у току године		Новопријављени у току године		Брисани укупно	
	Број	Инд.	Број	Инд.	Број	Инд.	Број	Инд.
2005	154,935	100	16,090	100	63,876	100	50,589	100
2006	141,348	91.2	19,144	119.0	63,310	99.1	56,900	112.5
2007	134,957	87.1	27,564	171.3	60,498	94.7	63,437	125.4

Подци се односе за период септембар-септембар, а за 2007. годину август-август претходне године.

⁵ Стопа активности радноспособног становништва у ЕУ се креће између 55 и 70%, а према Лисабонској декларацији стопа активности радноспособног становништва у ЕУ до 2010. године треба да се подигне на 70% у просјеку.

Један од кључних проблема тржишта рада јесте неформално запошљавање. Према студији Свјетске банке под називом **Извјештај о тржишту рада из 2006.** у РС, из категорије запослених, 26.5% спада у категорију samozапослених, а 8.7% су неплаћени помажући чланови. Када се саберу ове двије групе добије се 35.2% особа које нису евидентирани у званичним регистрима као запослени, односно могу се третирати као неформални сектор.

Само у првих шест мјесеци 2007. године у РС је у 4,414 контролисаних предузећа пронађено 2,059 непријављених радника, од чега је 1,328 накнадно пријављено⁶. Међутим, без обзира на појачане активности на спречавању рада на црно, ова појава још увијек није ни близу искоријењивања.

Посебан допринос новом запошљавању се очекује од Развојног плана, који би, након креирања и усвајања, требао да допринесе отварању нових инвестиција у РС, које би довеле до нових радних мјеста.

Опредјељења и активности за повећање запослености, на којима би требало insistирати у наредној години, су:

- **Незапосленост је највећи економски и социјални проблем у Републици Српској** и оправдани су захтјеви да се том проблему да приоритет у рјешавању, јер свака земља која жели да има дугорочно успјешну привреду мора да води рачуна о ефикасном кориштењу свих својих потенцијала, међу којима радна снага предствља најзначајнији потенцијал. Радна снага, не само да репродукује себе, већ ствара или користи и остала два фактора (средства за рад и предмети рада), па је, без сваке сумње, најважнији од њих;
- Тржиште рада у РС се треба посматрати у европској перспективи. Земље ЕУ и друге земље које се желе прикључити ЕУ **проводе стратегију и смјернице** које су усвојили органи ЕУ. Република Српска, ће дати свој одговор на ту стратегију и те смјернице, прилагођен њеним условима и циљевима. Њен одговор може бити у форми више докумената (стратегија, програм реформи, разни планови) који се

⁶ Према информацијама из Републичке инспекције рада, преузето из дневних новина Глас Српске од 11.07.2007. године.

односе на политику запошљавања, од којих је **акциони план** незаобилазан. У том плану ће бити **утврђене активности, институције и средства** неопходна да се **постигну циљеви** дефинисани у овој области.;

- Ради развоја упоредиве статистике запошљавања, потребно је **успоставити систем прикупљања и праћења квалитативних и квантитативних показатеља**. Тај систем би требао одговарати структурним показатељима ЕУРОСТАТ-а, што би Републици Српској омогућило упоредбу са земљама чланицама ЕУ и другим кандидатима на једнаким основама. Такви би се подаци требали прикупљати на што је могуће ширем подручју, а **извјештаји о запослености/незапослености** којима би се обезбједило праћење резултата политике запошљавања подносили би се надлежним органима најмање једном годишње;
- Стратешке препоруке за запошљавање се не ограничавају само на активне политике тржишта рада, већ се проширују на социјалну, образовну, пореску, корпоративну, регионалну и друге релевантне политике, што захтијева пуно **учешће и координацију свих кључних актера** у борби против незапослености – Народне скупштине и Владе, Министарства рада и борачко-инвалидске заштите, Министарства просвјете и културе, Министарства науке и технологије, Министарства финансија, Завода за запошљавање РС, локалних власти, социјалних партнера на свим нивоима, стручних и невладиних организација. Координирајућу улогу би ће преузети институција коју ће именовати Влада РС;
- На тржишту рада РС је присутан **велики број радника запослених у сивој економији**, који раде без здравственог и пензионог осигурања и незаштићени су у сваком погледу. Њихов и јавни интерес је да буду легално запослени и имају сва права као и други радници у формалном сектору. Ово је могуће постићи превођењем сиве у формалну економију и стварањем услова да се простор за дјеловање сиве економије стално смањује у корист регуларног начина пословања, без толерисања и често подстицања неформалних привредних активности;
- **Побољшан квалитет и повећана продуктивност рада** је предуслов за повећано запошљавање, а могуће га је остварити: улагањем у људске ресурсе, кроз реформу образовног система, примјену концепта доживотног образовања и кроз унапређење заштите здравља и безбједности на раду, као кључним механизмима. У остваривању политике образовања и запошљавања држава мора уско сарађивати с предузећима како би се **ускладила понуда и потражња послова**, односно да себи олакша терет који ће у противном имати у будућности.
- Према концепту социјалног искључивања, продужена незапосленост води сиромаштву и социјалној изолацији, који затим додатно смањују могућност запошљавања. Поред тога што **продужена незапосленост** осиромашује и социјално изолира оне који су јој изложени, добро је познато да је за незапослене особе најважније да не изгубе радно искуство (односно стечена знања и способности) и везу с тржиштем рада. Због тога је потребно подстицати запошљавање дуготрајно незапослених, а кроз одговарајуће радне активности може се побољшати и **социјална укљученост** тих особа. Због своје осјетљивости, ова категорија незапослених мора имати посебну пажњу;
- У политици запошљавања нужно је преиспитати и по потреби уклонити све могуће, у првом реду административне, препреке и рестрикције. Због тога је нужно **анализирати регулаторни оквир и предложити мјере за његово стално побољшавање** у складу са захтјевима модерног тржишта рада.
- Приступ незапосленима, као и особама чија су радна мјеста угрожена, треба бити досљедно селективан, због чега ће се одлучније радити на **изградњи свих институционалних капацитета** који се баве запошљавањем, а посебно Завода за запошљавање.

3.4.2 **Образовање, породица, омладина и спорт**

Модернизација и трансформација **образовања** је једна од претпоставки цјелокупног друштвено-економског развоја Републике Српске. У претходној години у области образовања су предузете значајне активности на поправљању наслијеђеног стања.

Кључне активности и у 2008. години се везују за наставак започетих реформских процеса. Даљи развој образовног система у РС требао би да се заснива на:

- побољшању укупне материјално-техничке опремљености и оспособљености образовања;
- подизању нивоа и квалитета образовања и оспособљавања у складу са новим захтјевима друштва, ослањајући се на знање и модернизацију наставног процеса и процеса учења;
- отварању образовања према свијету са циљем бржег прилагођавања свјетским праксама и стандардима и ефикаснијег одговора на изазове глобализације;
- обезбјеђивању лакше доступности система образовања и оспособљавања свима у циљу бржег запошљавања и у складу са принципима доживотног учења.

Област породице у Републици Српској, између осталог, додатно је регулисана Законом о измјенама и допунама закона о министарствима. У претходном периоду, 2006-2007. година, су донесени следећи акти који се односе на ову област:

- Правилник о условима и критеријумима за финансирање програма у области породице ("Службени гласник Републике Српске", бр. 112/06 и бр. 64/07);
- Одлука о формирању Савјета за дјецу Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр.66/06);
- Правилник о организацији и финансирању Савјета за дјецу Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 77/07).

У области породице у 2008. години велика пажња ће се посветити активностима израде Националне стратегије за породицу. Радиће се на анализирању демографских кретања у Републици Српској, а Републички савјет за демографску политику ће предложити мјере популационе политике. Наставља се провођење Пројекта "Фонд треће и четврто дјете" и сарадња са удружењима породица са четворо и више дјете. У сарадњи са удружењима и организацијама за афирмацију породице наставља се подршка пројектима и активностима које имају за циљеве унапријеђење квалитета породичног живота и промоцију породичних вриједности, те помоћ појединцима и удружењима. Савјет за дјецу Републике Српске проводиће пројекте који имају за циљ побољшање положаја дјете у Републици Српској. Велика пажња ће се поклонити имплементацији Закона о спрјечавању насиља у породици.

Омладина. У складу са Законом о **омладинском организовању** Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 98/04), Народна скупштина Републике Српске на Тридесет шестој сједници, одржаној 15. јуна 2006. године усвојила је Омладинску политику Републике Српске за период 2006-2010. године. Омладинском политиком уређују се основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору, као што су: васпитање младих, његовање моралних, естетских, културних и спортских вриједности, развијање физичких и духовних вриједности личности, свијест о хуманистичким вриједностима, о личној и друштвеној одговорности, социјалној-здравственој заштити, запошљавању, екологији и сл.

У складу са Омладинском политиком Републике Српске, као и континуираним активностима из 2006. и 2007. године, Министарство за породицу, омладину и спорт је у погледу побољшања положаја младих и унапређења омладинског рада, дјеловања и активности, дефинисало програм рада и план активности за 2008. годину са следећим приоритетима:

- Промоција и евалуација примјене Закона о омладинском организовању (Континуирана активност владиног и невладиног сектора с циљем формирања мреже омладинских организација у РС и систематског унапређења омладинског организовања, омладинске политике и интереса и права омладине на локалном и републичком нивоу);
- Јачање капацитета локалних и републичких омладинских организација (Финансијском подршком пројектима локалних и републичких омлад. организација, као и организационом и правном, ојачати капацитете локалних и републичких омлад. организација);
- Оснивање Тренинг центар Републике Српске (У складу са омладинском политиком Републике Српске у току је обезбјеђивање инфраструктуре за рад Тренинг центра (простор, опрема, кадрови), односно омладинског центра РС, и изналагање подршке пројекту од стране међународних организација. Основни циљ је да се кроз формалну и неформалну едукацију јачају индивидуални потенцијали младих у РС);
- Оснивање Омладинског информативног центра Републике Српске са шест регионалних центара (У склопу пројекта "Омладинског центра РС", односно Тренинг центра, у току је израда и анализа пројекта "Омладинског информативног центра", а основни циљ је формирање омладинске информативне мреже и стварање сервиса за младе);
- Подршка омладинском сектору приликом аплицирања за финансирање пројеката код међународних фондова (Унапређење рада Тренинг центра, у смислу аплицирања за финансирање пројеката код међународних фондова као и подршка организацијама које аплицирају);
- Подршка оснивању мреже омладинских центара (отварање и унапређење омладинских центара за младе);
- Посебан програм субвенционирања каматне стопе за стамбено збрињавање младих и младих брачних парова (Подршка породици-стамбено збрињавање младих и њихов останак у Републици Српској);
- Посебан програм запошљавања младих и ревитализације омладинских организација руралних подручја (Подржати програме који имају за циљ запошљавање и рад са младима у руралним подручјима);
- Припремити и усвојити Закон о волонтеризму (Координацијом активности са Секретеријатом за законодавство и Министарством рада и борачко инвалидске заштите потребно је формирати радне групе за израду закона);
- Отклањање архитектонских баријера при образовним, културним и осталим објектима јавних институција - лица са посебним потребама (У складу са програмом отклоњено је низ архитектонских баријера у РС. Активност око уклањања архитектонских баријера у образовним, културним и спортским институцијама, је континуирана, те се и даље воде активности, с циљем стварања базе података о потребама за уклањање истих);
- Борба против наркоманије (квалитетним истраживањем о овој девијантној појави Министарство за породицу, омладину и спорт ће кренути у реализацију овог пројекта , а затим у реализацију истог укључити не само младе људе него и породицу и ширу друштвену заједницу);
- Реализација курсева обуке за младе (енглески, информатика);

Спорт. Спортску активност и дјелатност у Републици Српској обавља око 800 спортских организација уједињених у 32 спортска савеза Републике Српске.

У 2008. години, за поменуте носиоце активности у области спорта, наставиће се финансијска, савјетодавна и организациона подршка, с циљем побољшања и стварања квалитетнијих услова за бављење спортом и остваривање бољих резултата спортиста из Републике Српске:

- Доношење Закона о јавном и приватном партнерству у области спорта,
- Доношење Програма, односно стратегије развоја спорта у Републици Српској за период 2008 – 2012 година (олимпијски циклус),
- Имплементација Уредбе о спортским признањима и наградама за посебан допринос развоју и афирмацији спорта,
- Имплементација Информационог система спорта у Републици Српској, који ће информатички увезати спортске савезе Републике Српске са Министарством за породицу, омладину и спорт,
- Имплементација Пројекта бесплатног систематског прегледа спортиста РС старијих од 15 година за 14 спортова,
- Примјена Правилника о организовању школског спорта у Републици Српској као и других подзаконских аката који регулишу област спорта,
- Израда подзаконских аката од којих су најважнији Правилник о фитнесу и рекреацији у Републици Српској и Правилник о категоризацији спортиста.

3.4.3 Научна истраживања и развој

Научно-истраживачка дјелатност се финансира у складу са Законом о научно-истраживачкој дјелатности, преко Министарства науке и технологије које подржава суфинансирање сљедећих програма:

- програма основних, примјењених и развојних истраживања,
- програма оспособљавања и усавршавања кадрова и подстицања младих, обдарених за научно-истраживачки рад,
- програма издавања научних публикација,
- програма одржавања научних скупова,
- програма међународне научне сарадње,
- програма обезбјеђивања опреме и услова за научноистраживачки рад,
- програма подстицања активности научних и стручних друштава.

Осим тога, Министарство ће у наредном периоду интензивно радити и на осталим активностима везаним за имплементацију Стратегије научног и технолошког развоја РС, која се првенствено односи на организован и плански однос према научно-истраживачком раду, кадровима и институцијама, сарадњи са иностранством, као и на изради одговарајућих законских и подзаконских аката у циљу регулисања и подстицања научно-истраживачке дјелатности у Републици Српској.

Ефекти који се остварују улагањем у науку и истраживање су дугорочни и потребан је одређени временски период да би активна подршка друштва и научно ангажовање дало видљиве резултате. У циљу превазилажења многих негативних посљедица до којих је лоше стање довело, у наредном периоду је потребно радити на остварењу Лисабонске декларације Европске уније и препорукама UNESCO за БиХ о достизању нивоа издвајања за истраживање и развој у висини од 1% БДП до 2010.године. То значи да је потребно значајније повећати улагање на годишњем нивоу за финансирање истраживања и развоја у Републици Српској.

Приједлог смјерница за политику науке и истраживања, односи се на поновну изградњу научног и технолошког потенцијала РС, што захтјева усвајање „мапе пута“ са три општа циља у периоду до 2015 године и то:

- Обука нове генерације научника на БиХ универзитетима и у иностранству;
- Развој мреже истраживачких инфраструктура у земљи (експериментална опрема, рачунари, информатичке мреже, библиотеке) у складу са међународним стандардима и
- Поновно инвестирање у индустријско истраживање у ограниченом броју сектора (приоритетно оних који извозе велики дио своје производње).

Министарство науке и технологије Републике Српске планира израду пројекта и реализацију једног научно-технолошког парка у 2008. години, што ће сигурно захтијевати знатна додатна средства. Крајњи резултат треба бити покретање, на знању базираних, малих и средњих предузећа и промоција техно-предузетништва, што ће имати далекосежне последице и снажан утицај на развој економије Републике Српске.

Влада Републике Српске је покренула оснивање и рад Академске истраживачке мреже РС - SARNET и Агенције за информационо друштво Републике Српске. За ове намјене у буџету за 2007 .годину је издвојено 1.244 мил. КМ. Оснивање, развој и рад Јавне установе „Академска и истраживачка мрежа Републике Српске“ – SARNET представља услов прикључења универзитета и научно-истраживачких института из РС у Европско подручје високог образовања (ЕНЕА) и Европски научни простор (ЕРА).

Створени су полазни услови за реализацију планиране активности оснивања и почетка рада Агенције за информационо друштво Републике Српске. Ова Агенција ће имати једну од најзначајнијих улога у планирању и имплементацији информационог друштва у РС.

3.4.4 Култура и медији

Радио и ТВ станице у РС, у складу са општеприхваћеним европским праксама, имају јасно дефинисане обавезе према друштву, укључујући емитовање програма који ће задовољити потребе јавности за вијестима, информацијама, образовањем и културом. Медијска покривеност већине дијелова Републике Српске је на задовољавајућем нивоу, мада постоје подручја која нису довољно технички покривена задовољавајућим сигнаlima, и имају отежан пријем јавних радио и телевизијских програма.

Што се тиче штампаних медија, на тржишту постоји велики број новина, часописа и магазина, домаћих или из ближег и даљег окружења. У готово свим областима постоји конкуренција, и сви учесници на тржишту се на свој начин боре за тржишни простор.

На медијском простору РС су присутни, у великом броју, медији из Србије и Хрватске, тако да тржишна утакмица има регионалне димензије. У западном дијелу РС, према неким истраживањима гледаности, веома високу гледаност имају телевизијски канали из сусједне Хрватске, док су у источном дијелу РС, због близине Србије, доста гледани медији из Србије. Имајући ово у виду, и домаћи јавни сервиси морају показати да су спремни за конкурентску борбу и подићи квалитет емитованог програма. Ово се посебно односи на јавне телевизијске сервисе, с обзиром на огроман утицај телевизије као медија, који све више креира културни, језички, образовни и естетски образац понашања.

Највећи број домаћих медија послује са доста скромним пословним резултатима и тешко успијева да квалитет своје понуде подигне на жељени ниво. Само мали број медијских кућа је на самоодрживом нивоу обезбјеђујући довољан извор властитих прихода од маркетинга.

Мјере и активности које ће бити подржане у области развоја медија у наредном периоду односиће се на:

- преузимање свих релевантних конвенција Савјета Европе које се односе на подручје културе и аудиовизуелних медија;

- омогућавање развоја функционално-комерцијалног РТВ сектора, јер је једино тако могуће достизање највећих професионалних стандарда и плурализма емитованог програма;
- оснивање Одјелења за медије и аудио-визуелну културу при Министарству просвјете и културе који би био одговоран за административни надзор и провођење закона и других аката у области медија и аудиовизуелне културе;
- предузимање активности на образовању новинара и других медијских професионалаца;
- подстицање самоодрживости медија као кључне претпоставке за независну и професионалну уређивачку политику.

Политика културе је од посебног значаја. У том погледу, Влада РС ће у наредној години изнаћи могућности значајнијег улагања у ову област.

Неке активности на том плану су већ отпочеле и у 2007. години (санација и проширење дјечијег позоришта у Бањалуци, наставак изградње позоришта у И.Сарајеву, културне манифестације, снимање филмова итд.), и очекује се да ће се повољнији тренд наставити и у 2008.години. Ово је посебно важно с обзиром на чињеницу да су културне и спортске активности и манифестације један од најбољих промотера доброг имиџа сваке заједнице, па и Републике Српске, у свијету. У том смислу се и улагања у културу и умјетност вишеструко и дугорочно враћају.

3.5 Политике социјалног сектора

3.5.1. Здравствени систем

У првих девет мјесеци 2007. године у Републици Српској здравственим осигурањем је било покривено око 883,000 становника, или око 60%. От тог броја, 40% чине **запослени**, који издвајају највише, а најмање троше, док је 35% **пензионера**, који издвајају најмање, а троше највише. Преосталих 25% осигураника су незапослени, ратни војни инвалиди и породице погинулих, пољопривредници, штићеници центара за социјални рад и инострани осигуранници. Значајан број становништва Републике Српске није здравствено осигуран, што је проблем који се преноси из године у годину, и у наредном периоду ће засигурно представљати велики изазов за надлежне органе.

У складу са дефинисаним здравственим стратегијама, здравствена политика у 2008. години ће бити првенствено усмјерена на:

- Обезбјеђење стабилних извора прихода, ширење обухвата и планирање буџета Фонда здравственог осигурања Републике Српске у складу са приоритетима дефинисаним здравственом политиком;
- Даље активности на имплементацији Пројекта техничке помоћи Социјалном сектору (SITAP), као претпоставци за наставак реформи у овој области;
- Доношење новог Закона о здравственој заштити и Закона о здравственом осигурању и измјене и допуне Закона о доприносима, који ће подржати реформске промјене у здравственом систему;
- Јачање примарног нивоа здравствене заштите кроз модел породичне медицине и унапређење мреже центара за ментално здравље и центара за физикалну терапију;
- Побољшање материјално-социјалног статуса радника у здравству у складу са новим Колективним уговором који ступа на снагу од 01.01.2008. године;
- Појачан надзор над радом и управљањем болничког сектора;
- Унапређење тржишта лијекова на подручју Републике Српске и рационализација набавке лијекова;

- Успостављање и изградњу информационог система у здравственом сектору;
- Реализацију пројеката капиталних инвестиција у здравственом систему Републике Српске: реконструкција и опремање Клиничког центра Бања Лука, изградња и опремање Центра за радиотерапију, изградња „Нове болнице“ Бијељина, изградња и опремање Центра за дијализу Бања Лука 2 - Лакташи, Добој, Шамац и Зворник; оснивање и почетак рада Завода за трансфузијску медицину, Завода за судску медицину и Завода за фармацију; оснивање Специјалне болнице за форензичну психијатрију Соколац, реконструкција и опремање Клиничког центра Источно Сарајево, изградња новог пословног простора Опште болнице Зворник, набавка опреме за отклањање медицинског отпада, модернизација опреме болничког сектора;
- Учешће у међународним пројектима и њихова имплементацију у пракси.

Предложене мјере Економске политике би требале допринијети повећању квалитета и ефикасности здравствене заштите, уз бољу контролу утрошка средстава и економичније пословање.

3.5.2. Пензиони систем

Владиним мјерама и активностима у претходном периоду је учињено много на унапређењу животног стандарда пензионера, мада се ова категорија становништва и даље налази у незавидном положају. У периоду 2003-2006. забиљежен је тренд благог и континуираног раста пензија, који ипак није могао битије поправити материјални статус пензионера, али је допринио заустављању даљег пада њиховог животног стандарда. Достигнути ниво пензије од 242 КМ у септембру 2007. години чини свега 40.5% просјечне нето плате, односно 49.5% потрошачке корпе у Републици Српској. Од укупног броја пензионера, њих 35,896 или 18.15% користи инвалидску пензију, старосну пензију користи 89,496 или 45.27% док је 72,298 корисника породичне пензије или 36.57%.

До октобра 2007. године постигнут је исплатни коефицијент од 0.88, и повећање најниже пензије са 105 КМ на 135 КМ. Као негативан тренд наводи се непрекидно повећање броја корисника, што потврђује податак да је број пензионера од јануара 2007. године (193,857 корисника) до октобра (201,176 корисника) повећан за 7,319.

У протеклом периоду, Фонд ПИО Републике Српске је био оптерећен великим бројем пензионера који су право на пензију или претежан дио радног вијека провели на територији Федерације БиХ. Међутим, и поред Европске конвенције о људским правима и одлука Дома за људска права БиХ и Комисије за људска права Уставног суда БиХ о преласку око 38 хиљада пензионера на терет Фонда ПИО/МИО ФБиХ и неупоредиво мањег броја пензионера на терет Фонда ПИО РС, овај проблем до данас није ријешен. Очекивања су да би се до краја године овај процес требао завршити пред Основним судом у Мостару.

Пензије и пензионери

Табела 17.

	2003	2004	2005	2006	2007 (октобар)
Број пензионера	183,885	188,748	191,807	197,595	201,176
Број осигураника	288.834	286.213	285.640	297.315	298,983
Однос броја пензионера и броја осиг.	1:1,57	1:1,51	1:1,49	1:1,50	1:1,49
Просјечна пензија (у КМ)	159.39	174.57	205.95	210.00	242
Просјечна нето зарада (у КМ)	379	423	465	521	598
Учешће просј. пензије у просј. нето заради	42.05	41.26	44.29	40.30	40.47

Извор: Информација о стању у области пензијског и инвалидског осигурања у РС, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите, мај 2007.

Кроз Програм социјалног збрињавања радника који ће у процесу приватизације, стечаја и ликвидације остати без посла, у 2007. је одобрено 24 милиона КМ, од чега је до краја септембра утрошено 13.4 милиона КМ. Од 2004. године до краја септембра 2007. за Социјални програм је утрошено око 60 милиона КМ и њиме је обухваћено укупно 20 хиљада радника, из више од стотину предузећа. Приоритет код повезивања стажа су имали радници који су по својој старосној доби и годинама стажа испунили услов за одлазак у пензију. Захтјев за социјално збрињавање је до половине септембра 2007. године Министарству рада и борачко-инвалидске заштите поднијело 35 предузећа, која су у стечај отишла током 2007. године, што значи да ће бити потребно збринуте још 3,500 запослених.

У 2008. години, приоритетно ће се радити на постизању следећих активности:

- У припреми је Приједлог стратегије реформе пензијског и инвалидског система у Републици Српској у којој ће бити предложено увођење новог модела пензијског и инвалидског осигурања у РС, у циљу стварања одрживог обавезног осигурања и увођење додатних видова пензијског осигурања;
- Приједлог новог начина управљања акцијама Фонда ПИО у циљу јачања финансијских могућности Фонда и одговорнијег односа према средствима оствареним приватизацијом.
- Јачање капацитета контролно - надзорних институција у циљу боље наплате доприноса;
- Ефикаснија процедура санкционисања послодаваца који избјегавају своје обавезе.

3.5.3. Систем социјалне заштите

Постојећи модел социјалне заштите, у којем се већина права финансира из буџета локалних заједница, је проблем који се преноси из године у годину, јер неуједначени ниво развијености општина условљава и могућности подмирења потреба социјално угрожених категорија становништва. У периоду 2002-2006, према подацима Завода за статистику РС, број корисника социјалне заштите се повећао за око 78 хиљада⁷, што говори о тежини ситуације и потреби да се системским мјерама на више нивоа одлучно суочи са питањем сиромаштва у РС.

Конкретни помаци у сфери социјалне заштите се могу очекивати тек усвајањем новог Закона о социјалној заштити којим би се права и обавезе ускладиле са могућностима и потребама, те обезбиједила већа социјална правда за све кориснике овог система.

Стање у области дјечије заштите знатно је повољније, с обзиром да је финансирање регулисано кроз стопу доприноса која износи 2%. У 2008. години планирано је доношење допуна и измјена Закона о дјечијој заштити.

Приоритетне активности у сфери социјалне заштите у 2008. години су:

- Усвајање новог Закона о социјалној заштити, којим би се основна права из социјалне заштите (туђа нега и помоћ и стална новчана примања) пренијела са општинског на ниво ентитета, чиме би се постигла једнакост корисника социјалних услуга на подручју читаве РС;
- Смањење притиска на општинске буџете који би, изузимањем из финансирања претходна два права, своје напоре усмјерили ка финансирању проширених видова социјалних услуга (заштита од насиља у породици, дневни центри за стара лица, ментално ретардирана и инвалидне особе, малољетничку деликвенцију, подршка невладиним организацијама, хранитељство, савјетовалиште...);
- Приоритетно улагање у унапређење услова у установама социјалне заштите;
- Увођење стручног надзора над установама социјалне заштите;

⁷ У 2002. години је регистровано 214,595 корисника социјалне заштите (56,572 малољетних и 158,023 пунољетних), док је у 2006. години тај број износио 292,625 (83,223 малољетних и 209,402 пунољетних).

- Покретање иницијативе за увођење законских могућности за инспекцијским надзором у области социјалне заштите;
- Даље активности на унапређењу рада центара за социјални рад, кроз подстицање регионалне сарадње, стручна усавршавања, ефикасније управљање, те бољих комуникационих веза између локалних заједница и центара за социјални рад;
- Израда ситуационе анализе социјалне заштите у РС;
- Повећање новчаног износа за опрему новорођенчета;
- Израда ситуационе анализе система дјечије заштите

3.5.4. Државна управа

Реформа државне управе је сложен и дугорочан процес и битан услов за успјех реформи осталих сегмената друштва и са њима је нераскидиво повезана. Реформа је предуслов за улазак БиХ у ЕУ, што претпоставља постизање задовољавајућег нивоа административних капацитета и способности за усвајање и провођење основних закона ЕУ (*Acquis Communautaire*). Да би реформа државне управе успјела, у актуелним околностима сложене државне заједнице, мора бити пажљиво осмишљена и подржана од свих значајних политичких чинилаца на свим нивоима власти.

У 2008. години активности ће бити усмјерене на јачање капацитета државне управе на свим нивоима, уважавајући критеријуме професионализма и способности кадрова и развој људских потенцијала кроз стално усавршавање државних службеника да одговоре новонасталим потребама. Један од кључних сегмената реформе се односи на Пројекат "е-Влада", који има за циљ бржи и ефикаснији рад државне администрације, те несметан приступ информацијама о раду државног апарата.

Закон о инспекцијама који је ступио на снагу у јануару 2006. године има за циљ да се новим начином организације и рада повећа ефикасност и квалитет обезбјеђујући оптималне услове за рад пословних субјеката и функционисање државних институција на свим нивоима. У циљу повећања позитивних ефеката провођења реформе усвојен је Закон о измјенама и допунама закона о инспекцијама, али је процес законодавног уређења ове области још увијек у току, јер се ради о сасвим новом моделу. Стога се очекује завршетак овог процеса, јер ће се средином 2008. године, након темељите анализе ефеката рада Управе за инспекцијске послове Републике Српске, приступити дефинитивном уређењу ове области доношењем новог Закона о инспекцијама.

Закључком Народне скупштине Републике Српске од 03.07.2007. године, реорганизација система Владе, министарстава, управа и других Владиних организација је постављена као један од приоритетних задатака у наредном периоду. Циљ ове реформе је усмјерен на успостављање ефективније организације и постизање бољих резултата у њиховом функционисању, па је у реализацији истог започет процес израде "сета" реформских закона, који укључује Закон о Влади, Закон о државним службеницима и Закон о републичкој управи, чије би доношење и примјена требали услиједити у току 2008. године.

Битан ограничавајући фактор ефикасног спровођења државне управе је адекватно обезбјеђење материјално-финансијских средстава. Почетком 2008. године очекује се доношење и примјена Закона о платама изабраних, именованих, постављених и запослених лица у Народној скупштини, Влади Републике Српске, органима управе, управним организацијама, судовима, тужилаштвима и правобранилаштву Републике Српске, што би требало резултовати побољшањем материјалног положаја запослених у управи Републике Српске, те унапређења квалитета њиховог рада.

3.5.5. Правосуђе

Реформа правосудног система у Републици Српској је неопходна у циљу ефикасног превазилажења одређених недостатака из претходног периода. Она претпоставља успостављење ефикасног, професионалног, самосталног, независног, стручног и модерног система, који ће на истим основама функционисати на цијелој територији. Реформа правосуђа је истовремено и приоритет на путу према Европској унији, па се у наредном периоду дужна пажња треба посветити партнерским односима и дијалогу на успостављању приоритета, како би се она учинила ефикаснијом.

Наставак започетих реформи у 2008. години односи се на:

- ефикасније рјешавање предмета покренутих у тужилаштвима и судовима, као би они постигли што већу ажурност;
- интензивирање имплементације Закона о земљишним књигама у циљу успостављања евиденције о власништву и другим стварним правима и
- доношење Закона о стварним правима Републике Српске којим би се изједначили носиоци права власништва без обзира на титулара.

3.5.6. Полиција

У програмској оријентацији МУП РС, као приоритети у раду, између осталог, назначене су и активности на сузбијању, спречавању и откривању криминалитета, у првом реду организованог и привредног, реформи полиције, сарадњи са Хашким трибуналом, адекватног опремања полиције и подизања на виши ниво безбједности грађана, имовине и правне заштите уопште. Полазећи од наведеног, у МУП РС је сачињен Акциони план и на основу њега допуњен годишњи програм рада и разрађени оперативни планови, те у складу с тим предузимане одговарајуће организационе, оперативне и друге активности, укључујући и кадровска рјешења у складу са дефинисаним циљевима.

У овом периоду, Министарство унутрашњих послова РС је наставило са провођењем активности на испуњавању обавеза према Хашком трибуналу.

У области криминалитета, у првом плану, како је и наведено, је откривање и доказивање **организованог и других облика криминала**, прије свега у привреди, код кориштења буџетских средстава, кријумчарење и злоупотребе опојних дрога, кримумчарења цигарета и других акцизних роба, организоване крађе и легализација крадених возила, неријешена убиства и друга тежа кривична дјела, као и остали облици насилног угрожавања, уз генералну оријентацију на подизање ефикасности полиције и превентивно дјеловање.

Када се објективно сагледају сазнања и параметри на основу којих се доносе оцјене о успјешности рада и стања безбједности може се констатовати да је, гледајући у цјелини, стање јавне безбједности задовољавајуће, а да су превентивне и репресивне активности МУП-а примјерене степену угрожавања безбједности, да МУП РС влада безбједносном ситуацијом и да послове и задатке из свог дјелокруга реализује са вишим степеном ефикасности. Такве оцјене имају упориште и у показатељима који илуструју стање јавне безбједности, предузете активности и реализацију планираних задатака током протеклог периода.

То је уједно и основа за пројектовање рада у 2008. години. Приоритет је испуњавање обавеза према Хашком трибуналу и обрада ратних злочина уопште, реформа полицијских структура у БиХ, заштита од терористичког дјеловања, криминалистичка обрада и документовање привредног криминалитета, посебно оног са елементима организованости којим се подрива економска основица друштва, као и кривичних дјела која се због својих карактеристика подводе под општи појам корупције. Своје активности МУП ће и даље усмјеравати на откривање и спречавање дјела која асоцирају на тероризам, кривичних дјела општег криминалитета, у првом реду тежих, као што су нерасвијетљена убиства, дјела

извршена насиљем или употребом оружја, кријумчарења људи и роба, тежи случајеви разбојништава, крађе возила и остали имовински деликти, а посебно дјела у вези са злоупотребама опојних дрога, која не представљају само безбједносни проблем.

Сталан задатак је очување стабилног јавног реда и мира у чему је нагласак на мјерама превенције и заштите. Стање безбједности саобраћаја на путевима и још увијек велики број саобраћајних незгода и тешких посљедица у људском и материјалном погледу, изискују синхронизовани приступ у смислу превенције кроз чвршћу сарадњу са субјектима чије су дјелатности везане за проблематику безбједности саобраћаја на путевима.

3.6 Секторске политике

3.6.1. Пољопривреда, шумарство и водопривреда

Пољопривреда, лов и шумарство у привредном развоју Републике Српске, са учешћем у БДП заузимају водеће мјесто. Процјењује се да у РС има око 221,000 аграрних домаћинстава, а у току 2007. године је отпочело успостављање регистра пољопривредних произвођача и подстицање њиховог удруживања у земљорадничке задруге или друге асоцијације, као би се обезбиједили услови за подстицање њиховог ефикаснијег пословања.

У 2006 години донесена је Стратегија развоја пољопривреде РС до 2015. и Акциони план за реализацију Стратегије. Као основни циљеви у Стратегији су истакнути: повећање конкурентности и ефикасности пољопривредног сектора; обезбеђење квалитетне и безбједне хране намијењене потрошачима; осигурање подршке животном стандарду за људе који зависе од пољопривреде, а нису у могућности да прате економске реформе; подршка одрживом развоју села; очување животне средине од штетних утицаја пољопривредних производа; припреме за придруживање и приступање ЦЕФТА, СТО и ЕУ. Годона 2007. је прва година провођења Стратегије и Оперативног плана па је потребно извршити анализу првих резултата.

Приликом доношења пољопривредне политике за 2008. годину, поред општег одређења да је то стратешка привредна грана и да има посебан значај и улогу у свакој земљи, мора се поћи и од чињенице да Република Српска располаже са 1,240,628 хектара пољопривредних површина. Чињеница је ипак да преовлађују релативно мали и високо издијелени пољопривредни посједи што умањује значај овог ресурса и чини лимитирајући фактор за знатно већу пољопривредну производњу. Доста поуздани показатељи говоре да 5 и више хектара пољопривредног земљишта у Републици има око 20% укупног броја пољопривредних посједа. У високо развијеним аграрним земљама само ова структура пољопривредне популације се сматра тржишним произвођачима. Окрупњавање пољопривредних посједа мора бити један од стратешких задатака и за РС.

И поред буџетског ограничења и испољених притисака буџетских корисника и корисника социјалних давања за додатним издвајањем из буџета, у буџету за 2007. годину издвојено је 71.5 милиона КМ за подстицај пољопривредне производње. Мада су издвојена подстицајна средства већа за више од 57% у односу на 2006. годину, планирана средства за 2008. од 77 милиона КМ су за око 7.7% већа од идвојених у 2007. години.

Садашњи ниво пољопривредне производње у Републици Српској не подмирује ни потребе домаћег становништва, готово ни у једном основном пољопривредном производу, мада има проблема са пласманом због превеликог увоза. Ради тога, тежиште економске политике у 2008. години мора бити повећању обима пољопривредне производње, квалитета, заштити околине, руралном развоју и др., за шта су потребне значајне субвенције и ефикасни инструменти аграрне политике, као фактори заштите домаће производње. Из ових докумената за 2008. годину издвајају се сљедећи приоритетни задаци:

- прилагођавање сектора процесима интеграција у ЦЕФТА, СТО и ЕУ, што подразумева усклађивање царинских тарифа, усклађивање регулативе којом се уређује поријекло и квалитет робе (минимални техничко-технолошки и санитарни услови), поједностављење издавања разних сертификата и смањење накнада за тај поступак;
- доношење, усклађивање и хармонизација законодавног оквира са законодавством ЕУ;
- формирање, опремање и акредитација одговарајућих лабораторија за контролу хране и инпута у пољопривреди са међународним лиценцама;
- вођење адекватне политике уређења, заштите и коришћења земљишта и институционално уређење овог процеса;
- већ се издвајају значајна средства за подстицаје у пољопривреди, а у наредном периоду се очекује да она буду још и већа, што захтијева да се изврши анализа постојећих, размотре нове и успоставе све институционалне и регулаторне претпоставке за кориштење ових средстава (каталог подстицаја, правилници, Фонд или Аграрна банка);
- успостављање централног регистра и информационог система за регистрацију пољопривредних газдинстава као корисника подстицаја;
- предлагање мјера за извозне субвенције, подршка цијенама, регресирање складиштења;
- стимулисање инвестициона улагања у капацитете који дају најбоље резултате у области пољопривредне производње;
- спровођење нових и пројеката у току који су потписани са међународним финансијским институцијама (Свјетска банка и ИФАД);
- дефинисање подршке развоја руралних заједница без које није могуће створити адекватне услове за остваривање политике развоја пољопривреде.

Шумарство, за разлику од пољопривреде, нема усвојене дугорочне стратегије развоја, али не заостаје много за пољопривредом по расположивим ресурсима (1.307 мил. ha шумског земљишта) и значају који има за привредни развој РС (општекорисне функције шума). Заштита, унапређење, коришћење и управљање шумама и шумским земљиштем и другим њиховим потенцијалима остварују се под условима и на начин утврђен Законом о шумама. Шуме као добро од општег интереса, морају да се одржавају, обнављају и користе тако да се: очува и повећа њихова вриједност и општекорисне функције, обезбиједи трајност продукције, заштита и стално повећање прираста и приноса.

У 2007. години настављене су реформе у шумарству, односно настављена реализација Пројекта развоја и заштите шума и Програма мјера и активности на заштити шума. Производња и продаја шумских сортимената задржана је на истом нивоу као и претходне године.

У области шумарства недостају дугорочни циљеви које је неопходно утврдити и побољшати квалитет шума и кориштење шумског земљишта, повећати висину прихода и побољшати њихову структуру, побољшати ефективност расхода, побољшати ефикасност организације, побољшати ефикасност запосленог особља и побољшати профитабилност. Да би остварили ове циљеве у 2008. години ће се приоритетно:

- приступити изради дугорочне стратегије развоја шумарства;
- припремити нови Закон о шумама усклађен са стратегијом и хармонизован са законодавством ЕУ;
- сачинити план за провођење одређења из Пројекта развоја и заштите шума,
- организовати инвентарисање шумских ресурса, убрзати деминирање шума, повећати и окрупнити површине под шумама, побољшати структуру кориштења земљишта и повећати приносе по јединици шумског земљишта;
- издвајање заштићених подручја у складу са просторним планом;

- анализирати и извршити природну и економску оптимализацију шумско-привредних подручја и повећати отвореност шума;
- ускладити сјечу дрвета са прирастом, политику цијена прилагодити тржишту, увести нове производе и услуге и побољшати структуру прихода, стварати услове за покретање хемијске прераде дрвета;
- искључити расходе за општине из буџета ЈПШ и повећати средства за просту репродукцију шума;
- подстицати изградњу јавне свијести о значају шумских ресурса и већу улогу грађана у заштити и коришћењу шума;
- основати фонд за унапређење шумарства и средства која се издвајају за биолошку репродукцију и општекорисне функције шума користити у складу са прописима;
- довршити приватизацију појединих (преосталих) услуга у шумарству;
- елиминисати корупцију у сектору и елиминисати шумски криминал.

Водопривреда. Процјењује се да РС располаже са значајним водним ресурсима и да ће њихов значај све више расти. Не постоји регистар ових ресурса нити анализа и стратегија њиховог дугорочног кориштења, а одобравају се бројни захтјеви за концесије за разне облике кориштења вода.

У 2006. години је донесен нови Закон о водама, усклађен са међународним стандардима. Имајући у виду чињеницу да од успјешног кориштења, уређења и заштите вода, као и заштите од вода одлучујуће зависе све развојне компоненте једне државе, Законом о водама Републике Српске предвиђена је израда *Стратегије интегралног управљања водама*, као базног планског документа за развој читавог сектора вода РС. Паралелно са процесом усвајања Закона, Министарство за пољопривреду, водопривреду и шумарство (ПШВ) РС и Републичка дирекција за воде приступиле су изради *Оквирног плана развоја водопривреде РС*, као веома важне међуфазе у процесу доношења стратешког документа.

Мјере којима се настоје реализовати постављени циљеви у водопривреди су: осигурање несметаног прилива намјенских средстава који је близак реалним потребама; досљедно спровођење принципа "корисник плаћа" и "загађивач плаћа"; подизање способности управне организације - Републичке дирекције за воде - на виши ниво.

За активности Републичке дирекције за воде у 2007. години издвојено је 10.4 милиона КМ из којих је она финансирала активности по програму. У Буџету за 2008. годину за Дирекцију за воде намијењено је 9.6 милиона КМ одакле ће се финансирати водопривредне активности.

3.6.2. Рударство

Сектор рударства, поред дугогодишњих бројних проблема који су га оптерећивали, 2007. године показује охрабрујуће резултате на путу ефикасније консолидације. Вађење руда и камена је у првих девет мјесеци повећано за 1.4% у односу на исти период претходне године, у којој је стопа раста била изузетно висока (20.6). Уочавају се сљедећи трендови:

- Позитивни ефекти настављају се и даље у сектору осталих руда и камена, али и у експлоатацији минералних, термоминералних и питких подземних вода. Нарочито код експлоатације питких вода додијелен је већи број концесија, те је на више мјеста инсталирана савремена опрема која задовољава стандарде ове области;
- Предузећа која се баве експлоатацијом руда метала и даље исказују значајне приходе, а ове године позитиван тренд забиљежен је и у Руднику олова и цинка "Сасе" Сребреница;
- Производња у рудницима угља, који су у саставу "Електропривреде" Републике Српске, одвија се по плану и по усвојеном енергетском билансу Републике Српске. Ово је веома значајана рударска активност јер се производи преко 3,2 милиона тона угља а запослено је око 2,000 радника. Планирана производња угља ових рудника је

усклађена са производњом у термоелектранама и биће у 2007. години на нивоу планиране производње из ове гране – око 3,7 милиона тона угља. Проблем ових рудника огледа се у великим оперативним трошковима који су изнад трошкова конкурентног угља на међународном тржишту. Високи оперативни трошкови су посљедица великог броја запослених, застарјеле опреме и недостатака повољних финансијских средстава која би се улагала у руднике;

- Посебно значајна активност одвија се у Станарском угљеном басену, гдје је производња повећана за више од 100%, те се врше припреме за повећање капацитета за потребе изградње термоенергетског објекта на овом подручју;
- Од предузећа која не раде или раде са смањеним капацитетом издваја се Рудник мрког угља "Миљевина" а.д., Миљевина, који се налази у поступку стечаја.

Примања запослених у рудницима повећана су за 10 – 20%, зависно од повећања капацитета односно продуктивности, али су и даље ниска.

Већина рударских предузећа која се баве експлоатацијом су током 2006. године покренула процедуре за додјелу концесија на истраживање и експлоатацију, чиме су отпочели процедуре за дефинисање својих концесионих права.

3.6.3. Прерађивачка индустрија

Овај сектор је најразноврснији јер садржи 23 индустријске гране и запошљава велики број радника. Раст индустријске производње у 2006. години био је 21.3%, а у 2007. се очекује раст од 5%. С обзиром да је индустријска производња расла претходне двије године преко 20%, раст у 2007. је имао извјесно смиривање.

Привредне активности у појединим индустријским гранама нису исте. За првих девет мјесеци 2007. раст индустријске производње је остварило 13 грана (од 1.2% - производња прехранбених производа, пића и дувана до 105.4% - производња текстилних предива и тканина), док је пад остварило 10 грана (од 0.6% - производња медицинских, прецизних и оптичких инструмената до 82.1% - производња радио, ТВ и комуникационе опреме).

Низак степен коришћења капацитета, високи трошкови производње, застарјела технологија, ниска конкурентност извоза и недостатак обртног капитала са сталним губицима, чине основне тешкоће са којима се и даље суочавају предузећа у индустрији Републике Српске. Недовољан и скуп капитал, који су користила предузећа у Републици Српској, такође је негативно утицао на пословне ефекте остварене у 2007. години.

Прерађивачка индустрија, послје дужег периода пада или стагнације, даје значајнији допринос порасту укупне индустријске производње, али у неким гранама и даље постоје значајне резерве за даљњи раст:

- Активности на рјешавању проблема приватизације нафтног сектора (Рафинерија Брод, Рафинерија Модрича и Петрол) су завршене. У току су припреме за покретање Рафинерије нафте у Броду, што ће позитивно утицати и на пословне резултате остала два капацитета (Рафинерија Модрича, Петрол);
- Реализација закључка, који је произишао по разматрању *анализе стања и перспективе развоја дрвопрерађивачке индустрије у Републици Српској, засноване на домаћој сировини, извозу, повећању степена финализације и броја запослених*, који је донијела Влада Републике Српске на 42. сједници одржаној 20.09.2007. године;
- Активности на довршењу приватизације, посебно стратешких предузећа, и ефикасији стечајни поступци (у правцу наставка производње здравих дијелова кроз реорганизацију стечајног дужника и то у предузећима у којима није успјела приватизација ни након спроведеног програма финансијског реструктурирања дугова).

- Подстицање формирања нових и јачање постојећих кластера, посебно у области дрвопрераде, аутоиндустрије, производње пољопривредне механизације, машиноградње и намјенске индустрије;
- Подршка, из средстава остварених приватизацијом, високопрофитабилне и извозно оријентисаних програма, посебно оних који запошљавају већи број радника.

Прерађивачка индустрија (посебно текстилна и кожарско-прерађивачка) запошљава и највећи број радника, па се суочава и са највише социјалних проблема (превоз, исхрана, боловања и сл.). Програми бржег запошљавања незапослених морају се заснивати на побољшавању положаја оних грана које запошљавају највише радника.

У 2008. години ће се, у циљу повећања конкурентске способности индустријске производње и побољшања извозне структуре и запослености, креирати услови за бољи пословни амбијент који ће омогућити:

- наставак започетих реформи и стварање услова за одржив развој;
- убрзање процеса приватизације, посебно стратешких предузећа, као и реструктурирање предузећа;
- стварање повољнијег амбијента, који снажно стимулише улагања у производне програме и предузетништво и осигурава много већи прилив страних инвестиција;
- стимулисање извоза и заштиту домаће производње од нелојалног увоза;
- дестимулисање извоза шумских дрвних сортимената, који су предмет примарне прераде;
- подршка извозу виших фаза прераде, засноване на домаћим сировинама, с циљем оживљавања производње, инвестиција и запошљавања;
- подршка развоју малих и средњих индустријских предузећа;
- подршка развоју пропульзивних индустријских грана заснованих на новим технологијама и иновацијама;
- развој индустријских зона и паркова.

3.6.4. Енергетика

Основна улога и задатак енергетике је осигурање нормалног животног амбијента за становништво и стимулативног и одрживог привредног развоја и напретка у РС. Енергетски сектор представља један од главних потенцијала и ресурса развоја Републике Српске. Неке земље југоисточне Европе имају значајне проблеме са недостатком електричне енергије, а у Републици Српској, постоје неискоришћени значајни енергетски потенцијали, посебно водни потенцијал, што овом сектору даје већи значај као ресурсу на коме се базира и планира динамичнији развој и обнова Републике Српске.

Електроенергетски сектор је у првих девет мјесеци 2007. године забиљежио извјестан пад физичког обима производње у односу на 2006. годину, због неповољне хидролошке ситуације. У 2008. години се очекује значајнији пораст физичког обима производње у односу на претходну годину.

Реформа у области енергетике се заснива на принципима тржишне економије, те стандардима и документима ЕУ о енергији. Енергетска политика РС је окренута ка интеграцији, како на регионалном тржишту, тако и ка укључивању у Европске интеграције, а посебно када је ријеч о планирању енергетске политике, модернизације инфраструктуре, развоја енергетских ресурса и обновљивих извора енергије, побољшању понуде и промовисању штедње енергије и економичности у потрошњи. У 2006. години почела је са радом и јединствена преносна компанија "Електропренос БиХ" са сједиштем у Бањалуци. Успостављен је и Независни оператор система за пренос електричне енергије, са сједиштем у Сарајеву. Ове компаније, чији су власници Република Српска и ФБиХ, су стекле двогодишње искуство у раду које је неопходно анализирати и предузети мјере које ће разријешити уочене проблеме, како би њихов рад у наредном периоду био успјешнији.

Електроенергетска политика у 2008. години ће се спроводити у складу са електроенергетским билансом Републике Српске за 2008. годину. Производња електричне енергије из производних капацитета хидроелектрана требала би да има значајнији раст у односу на производњу из термоелектрана, што се темељи на додатним ефектима тунела "Фатничко поље", који ће обезбиједити већи прилив воде у акумулацију Билећког језера, а тиме и већу производњу Хидроелектрана на Требишњици.

У току су припремне активности за отпочињање радова на изградњи термоелектрана (Гацко, Угљевик, Станари) и хидроелектрана у РС. Неке активности су већ започеле, а неке се очекују, што ће захтијевати значајно ангажовање Владе и надлежног министарства да их прати и помаже. У 2008. години ЈП "Електропривреда РС" планира отпочињање припремних активности на изградњи хидроенергетских објеката средње снаге на сливу ријеке Дрине. Посебну пажњу у 2008. години Електропривреда Републике Српске посветиће коначном рјешењу за најзначајнији хидроенергетски објекат - Бук Бијелу, и отпочињању радова на том Пројекту.

Влада је у 2006 и 2007. години издала концесије за изградњу малих хидроелектрана инсталисане снаге око 280 MW. У наредној години се очекује почетак градње већег броја тих објеката, што ће значајно утицати на повећање директних инвестиција, те значајно ангажовање грађевинске оперативе у Републици Српској.

Посебно пажња у области електроенергетике биће посвећена истраживању и могућностима коришћења енергије из обновљивих извора, што је дефинисано Директивом Европске Комисије 2001/77/ЕС, а преузето и потписивањем Уговора о енергетској заједници за Југоисточну Европу. Овдје се првенствено мисли на истраживања у области коришћења извора енергије вјетра и сунчеве енергије за производњу топлотне и електричне енергије.

Поред наведеног, у 2008. години у енергетском сектору ће бити предузете и наредне активности:

- Завршетак и усвајање Студије енергетског сектора у РС и БиХ,
- израда Стратегије развоја енергетике РС и наставак реформе енергетског сектора ради повећања ефикасности коришћења и рационалне употребе свих видова енергије,
- израда Студије о могућностима коришћења и промоција соларне енергије у БиХ,
- наставак процеса регионалне интеграције у преносу, транспорту и трговини енергијом за укључивање у европске токове и
- успостављање заједничког регионалног тржишта електричне енергије.

Нафта и гас може и треба да буде носилац економског развоја РС. У току 2007. године окончана је приватизација предузећа нафтне привреде, па се у 2008. години могу очекивати деривати из домаће производње. Ревирализацијом и модернизацијом производних капацитета нафтног сектора у 2008. години ће се обезбиједити:

- веће и рационалније кориштење капацитета из ове области,
- профитабилно пословање и
- реално повећање буџетских прихода по основу пореза, доприноса, такса и осталих буџетских обавеза.

Већим обимом снабдијевања са домаћим производима оствариће се повољнији резултати у спољнотрговинској размјени БиХ. Активирањем рафинеријских капацитета створиће се услови за развој малолитражне хемије, веома погодне за развој и јачање малих и средњих предузећа, што би требало допринијети повећању запослености.

У 2007. години донесен је Закон о гасу Републике Српске, који је усклађен са Директивама ЕУ за гас, а у 2008. години се очекује организација ове дјелатности по тржишним принципима. Припрема се и доношење Оквирног закона о гасу БиХ и усклађивање ентитетског закона са Оквирним. Очекује се да ће реформа гасног сектора у БиХ у току 2008. године привући већи број страних инвеститора у сектор. Планиран је наставак проширења дистрибутивних мрежа у мјестима која имају обезбијеђено снабдијевање

(Зворник, Источно Сарајево) и почетак реализације пројекта сјеверног дијела РС од Бијељине до Бањалуке.

Посебна пажња у област енергетике биће посвећена обезбјеђењу енергије из *обновљивих извора*, попут биодизела, биогаза и др., као што је предвиђено процесом придруживања ЕУ и Директивама ЕЗ 30 из 2003. године.

Влада Републике Српске је исказала своје опредјељење за градњу оваквих објеката, тако да се отпочело са градњом једног таквог објекта на подручју Општине Србац, који ће значајно допринијети испуњењу захтјева дефинисаним Директивама ЕУ о заштити животне средине. У току 2007. године су донесени подзаконски акти који ће обезбиједити стављање у промет до 2% биогорива за моторна возила на тржишту РС, а очекује се да се тај проценат до 2010 године повећа на 5.75%.

Поред наведеног у 2008. години у енергетском сектору ће бити:

- усвојена Студија о могућностима развоја енергетике у РС и БиХ,
- урађена Стратегије развоја енергетике РС и БиХ,
- наставак реформе енергетског сектора ради повећања ефикасности коришћења и рационалне употребе свих видова енергије,
- наставак процеса регионалне интеграције у преносу, транспорту и трговини енергијом за укључивање у европске токове.

3.6.5. Грађевинарство

Сектор грађевинарства је у периоду јануар-август 2007. године повећао вриједност радова у односу на исти период претходне године за 39.6%. Број запослених у предузећима грађевинског сектора у истом периоду порастао је за 10.7%.

Основни циљ у грађевинарству је активније укључивање домаће грађевинске оперативе у инвестиционе радове у Републици Српској и земљама окружења, односно добијање послова на међународном тржишту. Досадашња недовољна инвестициона активност ограничава жељени привредни раст грађевинског сектора у Републици Српској.

Процјењује се да ће и у 2008. години предузећа у грађевинском сектору, ако се узме у обзир план већих грађевинских инвестиција и пораст цијена производа у грађевинарству, повећати своју активност. Да би се наставила досадашња динамика привредне активности предузећа из сектора грађевинарства неопходно је предузети сљедеће мјере:

- наставити процес усаглашавања стандарда у области грађевинарства и производње грађевинских материјала, ради преласка на Евро-кодове, што је неопходан услов за излазак на европско тржиште;
- обезбиједити повољније изворе финансирања, ради увођења нових и савремених технологија грађења, које ће повећати капацитете, продуктивност грађења и конкурентност на иностраном тржишту;
- отворати нове капацитете у постојећој производњи или преоријентисати вишкове постојећих капацитета на нове технологије производње грађевинских материјала или производње материјала који се до сада нису производили у Републици Српској (цријеп, стакло, многобројни материјали у области грађевинског занатства и сл.);
- досљедну примјену важећих прописа у погледу лиценцирања предузећа, чиме би се елиминисала нелојална конкуренција и уситњеност грађевинске оперативе;
- заштитити домаће произвођаче грађевинских материјала ангажовањем надлежних контролних органа, ради утврђивања стварног квалитета грађевинских материјала који се увозе, како би се провјерило да ли исти испуњавају прописане стандарде и нормативе;
- ревизијом и контролом рада елиминисати непринципијелан и непрофесионалан рад комисија за провођење тендера у поступку примјене Закона о поступку набавке роба, услуга и уступања радова, а нарочито кад се финансирање врши средствима јавног сектора;

- обезбједити досљедну примјену важећих прописа и максимално ангажовање контролних органа ради сузбијања и санкционисања «рада на црно»;
- израда стратегије развоја стамбене изградње у Републици Српској.

3.6.6. Саобраћај

Основни циљеви у области саобраћаја су: повећање конкурентске способности и ефикасно функционисање саобраћајних система, реструктурирање и јачање јавних саобраћајних предузећа, повећање обима и квалитета саобраћајних услуга, интензивније укључивање саобраћајних предузећа у међународне транспортне токове, повећање безбједности и заштита животне средине од неповољног утицаја саобраћаја и либерализација поштанског тржишта ради унапређења квалитета услуга и снижења цијена за крајње кориснике.

Друмски саобраћај је најразвијенији вид саобраћаја у Републици Српској, мјерено распрострањеношћу саобраћајне инфраструктуре, обимом превоза роба и путника и укупним тржишним учешћем. Република Српска нема аутопутева, а располаже са магистралном путном мрежом од скоро 1,780 км, док је мрежа регионалних путева дугачка преко 2,183 км. С обзиром на тренутну ситуацију може се констатовати да садашњи степен изграђености путне мреже и њеног квалитета на цјелокупној територији Републике Српске није задовољавајући, па се чине напори у модернизацију и реконструкцију магистралних и регионалних путних праваца, као и локалне мреже путева, у ком циљу су потписани уговори са Европском инвестиционом банком (ЕИБ) и Европском банком за обнову и развој (ЕБРД), а у припреми је потписивање уговора са Свјетском банком (ИДА) за модернизацију и изградњу додатних 9 (девет) путних праваца. Укупна мрежа магистралних и регионалних путних праваца за које су обезбјеђена средства за рехабилитацију из средстава међународних банака износи 1.100 км. Имплементација ових пројеката отпочела је у 2007. години и наставља се у највећем дијелу у 2008., а мањим дијелом у 2009. години.

Поред рехабилитације, инвестициона улагања у друмску саобраћајну инфраструктуру у 2007. години су усредсређена на завршетак I ФАЗЕ изградње аутопута Бања Лука – Градишка у дужини од 5,7 км које се очекује се у првом тромјесјечју 2008. године, као и почетак радова на изградњи II фазе за који су урађени пројекти, расписан тендер и у току је избор најповољнијег извођача. Проблем су обезбјеђење средстава за рјешавање имовинско-правних односа за које је потребно 35 милиона КМ, као и за петљу Маховљани у износу од 30 милиона КМ.

За изградњу аутопутева на бази концесионог уговора на правцима Нови Град-Бања Лука, Бања Лука –Добој, Шамац-Добој, Шамац- Бијељина и Бања Лука-Купрес, до краја 2007. године очекује се потписивање уговора са концесионарем и избор консултаната. Урађен је просторни план, за правац Бања Лука – Добој, направљена је студија изводљивости и у току је израда пројектне документације. Уколико се обезбједе неопходна средства за рјешавање имовинско правних односа почетак радова на изградњи мреже аутопутева могао би отпочети у другој половини 2008. године. У договору са Федерацијом БиХ, врше се припреме за увођење посебне таксе на гориво за градњу аутопутева.

Са Републиком Србијом постигнут је споразум да о свом трошку изгради мост на ријечи Дрини на граничном прелазу Рача, а Република Српска да изгради приступне саобраћајнице и изврши спајање са мостом. Такође је постигнут договор о суфинансирању изградње моста на ријечи Дрини код Братунца и то: 50%:50%. Пројекте за оба моста ради ЦИП Београд.

Република Српска је из Програма јавних улагања у 2007. години уложила у обнову путне инфраструктуре на подручју Општине Сребреница 15 милиона КМ, а планира се уложити за завршетак започетих радова у 2008. години 22.5 милиона КМ.

За трајно рјешење превоја Чемерно, тј. повезивање Херцеговине са остатком Републике Српске, одобрена су средства у износу од 75 милиона КМ.

Овим би Република Српска учинила много на безбједности на путевима, смањила у значајном дијелу смртност на путевима, смањила трошкове по пређеном километру пута, што би домаће превознике код превоза путника и робе учинило конкурентнијим.

Поред свега горе изнесеног у друмском саобраћају је у првих осам мјесеци 2007. године превезено више за 17.3% путника у односу на исти период 2006., уз смањење остварених путничких километара од 7.6%, а теретни саобраћај је, у истом периоду, са 23,1% више пређених километара превезао за 42.7% више робе, односно остварио 30.5% више тонских километара.

Жељезнице Републике Српске се тешко носе са конкуренцијом осталих видова саобраћаја. У првих осам мјесеци 2007. године превезено је 1.3% више тона робе у односу на исти период претходне године, уз 4.5% мање тонских километара. Путника је превезено 3.2% мање, али је остварено 1.1% више путничких километара.

Жељезничку мрежу Републике Српске чини 425 километара пруга, а у припреми је израда пројектне документације за изградњу пруге Брод-Модрича за потребе Рафинерије у Броду, гдје је предвиђено финансирање од стране купца у износу до 45 мил. евра по основу уговора о приватизацији. На транспортном тржишту у наредном периоду се очекује значајно повећање учешћа жељезничког саобраћаја, што ће услиједити активирањем производње Жељезаре Зеница, као и активирањем других капацитета који захтјевају масовни превоз роба. Такође се предвиђа даљи пад превоза путника, све док жељезнички саобраћај не постане конкурентан друмском саобраћају у погледу квалитета и цијена превоза.

У току је израда студије модернизације жељезничког саобраћаја у Републици Српској.

Жељезнице и у 2008. години планирају значајна улагања у инфраструктуру, за што су обезбјеђена кредитна средства од стране ЕИБ и ЕБРД. До краја 2007. године завршит ће се I фаза обнове и реконструкције дијела пруге, обнова система сигнализације, телекомуникација и других система, а посебно информационог система, који ће омогућити праћење процеса управљања саобраћајем и пословно-управљачко информисање.

Планира се наставак модернизације и реконструкције најугроженијих дионица на мрежи - II фаза жељезничке инфраструктуре, којом је обухваћена дионица од Новог Града до Добоја, дионица Шамац-Добој и од Добоја до Зворника (коридор Vc и коридор X), који ће омогућити повећање просјечних брзина на пругама РС са садашњих 70 на 100 км на час. Овим пројектом ће се подићи општа безбједност на пругама РС и повећати ниво квалитета превоза путника и роба и створити претпоставке за већу конкурентну способност са осталим видовима саобраћаја.

Ваздушни саобраћај је најмлађа, али најпропулзивнија транспортна грана, која је свугдје у свијету подложна појачаном утицају и регулацији од стране државе. У 2007. години извршена је регистрација авио компаније «SKY SRPSKA», а у 2008. се планира почетак рада. Обновљена је редовна линија са Београдом. На овај начин успостави ће се авио саобраћај са сусједним државама и Европом. На аеродрому Бања Лука планирају се даљња улагања у проширење писте, проширење и модернизација аеродромске зграде, у склопу које ће се изградити ВИП салон, карта препрека, као и набавка неопходне опреме којом ће се безбједност саобраћаја на аеродрому подићи на виши ниво.

У 2007. години завршена је студија изводљивости о оправданости изградње аеродрома Требиње, а у 2008. години упутит ће се позив заинтересованим инвеститорима за изградњу аеродрома Требиње на бази концесионог уговора.

Водени саобраћај у Републици Српској одвија се само на ријечи Сави. У 2008. години планира се, у сарадњи са Републиком Хрватском, извршити обиљежавање пловног пута. Почетком рада Рафинерије у Броду, саобраћај на ријечи Сави ће се вишеструко повећати.

Поштански саобраћај у Републици Српској покрива подручје од 24,983 км², на којем живи око 1.47 милиона становника.

Планира се раст обима поштанских услуга у 2008. години 10%, информатичих услуге 12%, док је стопа раста финансијских услуга планирана са повећањем од 6%.

Активности на изградњи и модернизацији поштанског саобраћаја настави ће се и у 2008. години, гдје се планира наставак изградње и опремања Главног поштанског центра у Бањој Луци за прераду поштанских пошиљки (II фаза). Постојећа технолошко-организациона структура јединице за прераду поштанских пошиљака не одговара потребама и захтјевима квалитетнијег, профитабилнијег, конкурентнијег, те свјетским токовима прихватљивијег наступа на тржишту услуга.

Јавно предузеће врши припреме и за изградњу радио-релејног *back bone* система који би омогућио развој нових е-сервиса за «core business» Српских пошта, трансфер говора помоћу IP (VoIP), услуге преноса података, услуге изнајмљених канала, услуге IP VPN и wireless услуге.

3.6.7. Телекомуникације и радио-дифузија

Телекомуникације у технолошком смислу не заостају много за развијенијим земљама Европе и свијета. Дигитализација комуникационог система је на нивоу од око 92%. Мобилна мрежа је грађена у дигиталној технологији, уводи се систем треће генерације -3G, која ће омогућити много квалитетнији и бржи пренос података. Окосницу транспортне мреже чине оптички каблови као преносни медији, чиме се обезбјеђује већи степен преноса информација.

Процес либерализације телекомуникација је успјешно спроведен (говорне и неговорне услуге) изузев услуга на међународном плану.

У 2008. години наставиће се активности започете у 2007. години:

- пораст дигитализације фиксних ТК система претплатника на 95%,
- изналагање могућности за повећање напретка у фиксној и мобилној телефонији и интернету,
- увођење система треће генерације (3G) мобилне телефоније,
- изградња IP/MPLS мреже као јединствене пакетне мреже која би била основ за пружање нових телекомуникационих сервиса,
- изградња IN платформе са централизованом мултифункционалном платформом (IP SRF/IVR) за реализацију IN сервиса (UAN, PRM, VOT, PPC/ACC, колорисани тон, спонзорисани позив, FPH),
- изградња оптичких каблова, повезивање великих пословних корисника, комбинације NG SDH/WDM и Metro Ethernet технологијом у већим насељима Републике Српске, и повећање капацитета магистралне транспортне мреже увођењем DWDM/OTN технологије која пружа основу за будућу конвергирану MPLS/GMPLS (ASON) архитектуру магистралне транспортне мреже,
- реализација заштите саобраћаја, прије свега у магистралној равни,
- припремање услова за прелазак постојећих корисника мреже nx64kbit/s на нову технологију. Нове захтјеве бизнис корисника за овом врстом сервиса рјешавати примјеном ATM/TDM SHDSL технологије и MSAN/DSLAM уређаја.

Радио дифуна мрежа. За побољшање покривености простора РС са радио и телевизијским сигналом, планира се наставак изградње нових инфраструктурних капацитета и опреме за које ће се из Буџета РС у 2008. години издвојити 510,000 КМ. Наставити ће се активности на изградњи РТВ дома у Бања Луци и набавка опреме за РТВ дом.

3.6.8. Трговина

Израда стратегије развоја трговине у РС, којом би се дефинисали: структура трговине и трговинске мреже, начин обезбјеђења трговинског капитала, усмјеравање процеса интернационализације трговине, специфичности регионалног развоја трговине, модерни процеси интеграције, кооперације и концентрације трговине, сматра се кључном активношћу.

Основни циљеви политике развоја трговине за 2008. годину су:

- одржавање снабдјевености тржишта,
- интегрисање домаће трговине у трговинске токове у окружењу,
- заштита потрошача,
- јачање јединственог економског простора,
- даља либерализација тржишта и онемогућавање монополског понашања формирања цијена за производе и услуге који су значајни за стабилност производње и заштиту стандарда становништва,
- материјално и кадровско јачање Републичке дирекције за робне резерве,

Наведени циљеви остварили би се реализацијом наредних мјера:

- усклађивање законодавства са европским стандардима,
- иновирањем постојећих прописа из области цијена, те приступањем доношењу нових прописа, у случају већих поремећаја на тржишту између понуде и тражења, а све у циљу стварања оптималног институционалног оквира за стабилизацију тржишта и цијена;
- убрзаним усклађивањем и хармонизацијом регулативе из области заштите потрошача са правном регулативом ЕУ;
- израда програма заштите потрошача РС, те иницирање израде програма заштите потрошача на нивоу БиХ;
- оснивање нових и јачање постојећих удружења потрошача као и подстицање развоја њихове мреже и рада савеза удружења на подизању свијести потрошача и имплементацији пројеката из области заштите потрошача о њиховим правима у складу са законом и директивама ЕУ;
- јачање сарадње носилаца заштите потрошача, како унутар земље, тако и са земљама из окружења;
- уређење тржишта путем увођења "фискалних каса" што ће довести до смањења сиве економије и спречавања нелојалне конкуренције;
- подршка развоју информационог система између институција и јавног мњења.

3.6.9. Туризам

У периоду јануар-септембар 2007. године остварено је 167,549 долазака, те 432,637 ноћења, што у односу на исти период претходне године представља повећање броја долазака од 16% и броја ноћења од 12.9 %. Од поменутог укупног броја ноћења 63,89% отпада на домаће, а 36,11% на стране госте. Од страних гостију највећи број су остварили они из Србије (49,45%), Хрватске (12.47%) и Словеније (7,07%). Овакав раст је посљедица позитивних дешавања у региону, како због опште политичке и привредне климе, тако и због ефеката приватизације, све већег улагања приватног сектора у туризам и све адекватније промоције од стране јавног сектора.

Република Српска није усвојила стратегију развоја туризма, који је комплексна привредна дјелатност и један од инструмената за смањење сиромаштва. Због његовог изузетног значаја, како за укупну привреду сваке земље, тако и за подстицање одрживог развоја у њеним неразвијеним и мање развијеним дијеловима, изради и усвајању стратегије развоја туризма ће се посветити посебна пажња у 2008. години.

Основни циљеви развоја туризма РС у 2008. години су:

- усвојити дугорочну стратегију туризма, којом ће се дефинисати циљеви и правци развоја ове области;
- градити имиџ Републике Српске у свијету као дестинације сигурне за туристичке доласке, али и инвестициона улагања и
- повећати број долазака страних туриста и ноћења, те повећати потрошњу туриста.

За реализацију наведених циљева предвиђен је читав низ активности Сектора туризма у нормативном и оперативном смислу:

- израда стратегије развоја туризма на нивоу РС;
- усвајање законског оквира за уређење бањског туризма као значајног потенцијала РС;
- израда планова појединих регија и координација провођења плана за Јахорину 2006 – 2016.;
- реализација Акционог плана обнове националних паркова РС и иницирање оснивање других заштићених зона (проширење постојећих националних паркова према просторном плану, оснивање нових националних паркова као и паркова природе), као подручја погодних за развој еко туризма, те иницирање дугорочне заштиту природних и културних ресурса;
- иницирање, подржавање и провођење регионалних и интеррегионалних пројеката у туризму;
- јачање сарадње са другим субјектима који директно или индиректно учествују у формирању туристичких производа;
- дефинисати „извоз у туризму“ и *иницирати* развој вјерског туризма;
- стварати повољно пословно окружења за улагања страних инвеститора у туристичке капацитете РС, те организовати инвестициону конференцију за стране улагаче;
- планирати информациони систем за праћење кретања у области туризма.

3.6.10. Управљање простором и заштита животне средине

У 2007. години усвојен је Просторни план Републике Српске, као кључни документ за организацију и кориштење простора. У 2008. години ће се наставити активности на имплементацији Просторног плана у складу са Закључцима Владе и Народне скупштине Републике Српске.

У области урбанизма и просторног планирања у 2008. години ће седовршити, настави или започети наредне активности:

- усвојити **нови Закон о уређењу простора**, у којем ће бити уграђени резултати Гиљотине прописа и пројекта Спира, односно убрзаће се издавање локацијских услова и одобрења за грађење, те закон приближити законодавству Европске Уније;
- израдити Акциони плана за израду просторно-планске документације у општинама и градовима;
- припремиће се израда Студије изводљивости о јединственом информационом систему о простору (кроз Пројекат урбане инфраструктуре);
- наставиће се поступак легализације бесправно изграђених објеката;
- наставиће се Друга фаза пројекта аерофотограметријског снимања урбаних подручја Републике Српске.

Мјере и активности које се спроводе у области животне средине односе се на стварање услова за прилагођавање структуре и динамике привредних и других активности, односно процеса у животној средини, тако да се задовољавањем потреба садашњих генерација не угрожава право будућих генерација на здраву животну средину.

Наставак активности у 2007. години обухвата заштиту животне средине у складу са Студијом изводљивости ЕУ, која предвиђа да се у оквиру рада на Споразуму о стабилизацији и придруживању, сарадња БиХ и ЕУ може даље јачати у сфери спречавања деградације животне средине, надзором над квалитетом ваздуха и воде, у промоцији економичности потрошње енергије и сигурности у индустрији. Извјештај – оцјена стања одрживог развоја у БиХ, је практично први званични документ који третира проблематику одрживог развоја БиХ, након чега би требало покренути израду Стратегије одрживог развоја РС и Федерације БиХ која би послужила како органима власти на различитим нивоима, тако и сектору привредних предузећа у тражењу пута за квалитетнији развој, боље и рационалније коришћење природних и људских ресурса и коначно искорјењивање сиромаштва у земљи.

Бројне су активности на јачању заштите животне средине у 2007. години:

- Извршене су измјене и допуне Правилника о условима за обављање дјелатности из области заштите животне средине, чиме је значајно подигнут капацитет фирми које се баве пословима из области заштите животне средине;
- Велики допринос испред сектора екологије је дат изради пројекта "Утицај климатских промјена на пољопривредну производњу";
- Урађен је Правилник за успостављање регистра постројења и загађивача;
- Спроведене су све претходне активности око усвајања Приједлога закона о измјенама и допунама закона о заштити природе;
- Формиран је Фонд за заштиту животне средине и његови органи и донешен Статут на основу кога ће почети и примјена Закона о фонду;
- Завршени су радови на пројекту затварања дивљег одлагалишта отпада Баришића Страна у општини Кнежево. Овај пројекат финансиран је од стране Европске комисије у износу од 2 милиона КМ;
- Направљен је значајан напредак у имплементацији Пројекта "Управљање чврстим отпадом", кредитираног од стране Свјетске банке, у регијама Бијељина и Бања Лука, као и у формирању нових регија Добој/Тешањ, Зворник и Приједор;
- У општини Требиње урађен је Пројекат санације и проширења депоније комуналног чврстог отпада "Ободина" и њено превођење у санитарну депонију;
- Инсталирано је постројења за стерилизацију медицинског отпада за чији рад ће бити одговорна Општа болница "Свети Апостол Лука" у Добоју;
- Прихваћен је пројекат "Праћење напретка у имплементацији ЕУ директива у законодавство за заштиту животне средине у БиХ", који је реализован у оба ентитета и на нивоу БиХ
- Организоване су активности на искориштавању отпада из пилана;

У 2008. години наставиће се недовршене активности из претходне, а планира се:

- Окончаће се активности, са осталим надлежним министарствима, око израде новог Закона о националним парковима, а у складу са Законом о заштити природе, на повећавању површина и броја заштићених подручја;
- Донијеће се Уредба о накнади за амбалажу;
- Доијеће се Правилник о рециклирању отпадних акумулатора за чије рециклирање су заинтересована предузећа из БиХ;
- Изабраће се квалификовани понуђач за припрему Иницијалног (првог) националног извјештаја БиХ за Оквирну конвенцију УН о промјени климе;
- Израдити Програм рекултивације деградираних земљишта;
- Искориштавање и заштита водних ресурса.

4. РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ

У новембру 2007. године Република Српска је постала члан асоцијације европских регија, чиме добија могућност за учешће у свим радним тијелима Асоцијације и отварање новим пројеката према фондовима Европске комисије. То ће створити услове да реалније сагледа и регионална питања унутар своје територије.

У БиХ је актуелизирано питање примјене EU NUTS стандарда. Полазећи од уставних, социо-демографских, административних, инфраструктурних и финансијских показатеља и аргумената, Влада сматра да БиХ, у условима примјене EU NUTS стандарда, као јединствена цјелина, траба бити сврстана у први регионални ниво NUTS 1- оквир, да у други ниво NUTS 2 припадају ентитети РС и ФБиХ. Трећи регионални ниво NUTS-3 био би унутар ентитета које у Републици Српској треба дефинисати у складу са потребама и специфичностима појединих њених дијелова, односно просторним планом.

У Републици Српској постоје регионалне цјелине, са веома специфичним ресурсима и геостратешким положајем, и сигурно је да би њихов развој био успјешнији уколико би се креирао и пратио и на регионалном нивоу. Чињеница је да постоје изразито велике разлике у величини и расположивим ресурсима и капацитетима, степену развијености и геопрометном положају општина и регионалних цјелина и то ће, без осмишљене политике регионалног развоја, репродуковати даље разлике у степену развијености на штету данас мање развијених дијелова Републике, посебно оних дијелова који су изван гравитационог домета успостављених осовина и полова развоја.

Основни циљеви регионалне политике су:

- Регионализација треба да доведе до уравнотеженијег развоја појединих дијелова Републике и бољег коришћења расположивих ресурса;
- Интеграција региона у смислу обима, врста и квалитета саобраћајних веза, размјене добара и услуга, покретљивости фактора производње, тржишта радне снаге и сл.;
- Уравнотежен демографски раст;
- Тенденцијско уједначавање нивоа развијености региона;
- Сталан и задовољавајући привредни раст на цјелокупном простору Републике и сузбијање тенденције прекомјерне урбане концентрације привредних активности становништва на мањем подручју;
- Задовољавајућа запосленост у појединачним регионима;
- Задовољавајуће просторно уређење функција становања, рада, снабдијевања, комуникација, културе, одмора и слично;
- Заштита околине;
- Побољшање информисаности, координације и, уопште, организације у јавним службама.

У вођењу регионалне политике, Влада РС нарочито ће да уважава постојеће стање унутар Републике и њену позицију у оквиру БиХ. Регионална политика РС ће бити компатибилна са оном у Европској Унији, посебно са аспекта примјене основних принципа структурне политике (програмирања, партнерства, адицираности, супсидијарности и координације), односно њени региони ће се укључити у европске институције које се баве питањем регионалних аутономија и затражити њихову помоћ (Конгреса локалних и регионалних власти Европе, Дом региона).

Регионална политика ће бити корисна у рјешавању прекограничних питања са сусједним државама, не само у погледу постојећих спорова, већ, прије свега, у погледу прекограничне сарадње и препознавања заједничких интереса, односно реализације заједничких развојних пројеката.

5. ПЛАНИРАЊЕ, ПРОВОЂЕЊЕ И КОНТРОЛА

Ова економска политика ће представљати оквир у коме ће се одвијати економски и социјални живот у Републици Српској у 2008. години. Због тога је неопходно да она буде основа и за планирање рада свих органа и организација.

Сва министарства ће у најкраћем року, а најкасније за 30 дана од усвајања економске политике, сачинити оперативни план у коме ће прецизирати своје активности, одговорне носиоце и рокове за њихово извршење. Посебна пажња ће се посветити могућим ризицима да се неке предвиђене активности не остваре и начинима превазилажења тих ризика.

Влада РС ће усклађивати активности на остваривању оперативних планова министарстава и контролисати остваривање усвојених мјера свака 3 мјесеца. У току 2008. године организоваће примјену националних рачуна по систему ЕУРОСТАТ, како би се стекли неопходни услови за припрему економске политике за 2009. годину, која би требала почети најкасније у трећем тромјесечју 2008. године.

Скупштина РС ће у оквиру свог програма рада укључити активности које се тичу нормативног оквира за остваривање одређених усвојених овом економском политиком, као и обезбјеђивати друге неопходне услове из своје надлежности.

У циљу ефикаснијег планирања, провођења и контроле планско развојних послова, задатака и мјера економске политике, Влада РС ће, према потреби, користити подршку научно-истраживачких институција.